

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEC

BROJ 1122

18. LISTOPADA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

23. Dani Balinta Vujkova u Subotici

Baština kao inspiracija

SADRŽAJ

5

DSHV u izvršnoj vlasti
Nevena Baštovanović
i **Mladen Petreš**
u pokrajinskoj Vladi

12

Sunčica Savović
direktorica udruženja *Žita Srbije*
Ne bi se smjele praviti
razlike u poticajima
i subvencijama

20

Cijene stanova u novogradnji
Skuplje nego
prošle godine

30

Osamdeseta obljetnica *Zavitnog*
dana u Monoštoru
Vjerni čuvari zavjeta

34

Subotička biskupija
Međubiskupijski
susret vjeroučitelja

36

Katoličke crkve u Beogradu
– u povijesti i sadašnjosti (IV.)
Krist Kralj
najstarija župa

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeva 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović

(novinar, urednik sportske rubrike)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

(tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Naše zastave

Hrvatska nacionalna manjina u Srbiji proslavila je u srijedu, 16. listopada, Dan rođenja bana **Josipa Jelačića**, koji je jedan od četiriju praznika Hrvata u Srbiji. Proslava je, kao i svake godine, organizirana u Jelačićevom rodnom Petrovaradinu. Kako je to bilo u vrijeme kada je ovaj broj *Hrvatske riječi* već bio u tisku, o toj proslavi u narednom broju.

Praznici nacionalnih manjina priznato su pravo svake priznate manjine u Srbiji. Iz tog priznatog prava proizlaze i neke obveze onih koji su to pravo nacionalnih manjina i ozakonili. U slučaju praznika nacionalnih manjina to znači da se na njihov praznik u sredinama gdje je jezik nacionalne manjine u službenoj uporabi trebaju istaći zastave nacionalne manjine. Kako je to izgledalo, vidjeli ste i čitali na stranicama *Hrvatske riječi* u ožujku i lipnju kada su Hrvati u Srbiji slavili sv. Josipa i Dan rođenja biskupa **Ivana Antunovića**. Da vas podsjetim: zastava hrvatske nacionalne manjine vijorila se jedino na subotičkoj Gradskoj kući iako bi toga dana trebala biti na svim ustanovama i poduzećima gdje se inače vijore državne i pokrajinske zastave. Uz njih, naravno.

I za razliku od prijašnjih proslava praznika, ovoga puta puhali su neki drugačiji politički vjetrovi, pa to što zastava nije bilo nije zato što nisu htjeli već nisu imali, jer problem je, kako doznajemo, nastao kada se pokazalo da oni koji su trebali istaknuti zastave nemaju što staviti.

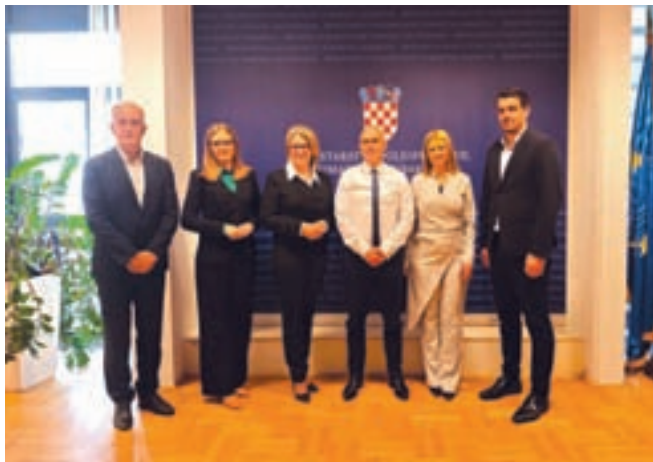
Poslije više godina zastave hrvatske nacionalne manjine vratile su se i u Sombor, točnije mjesta gdje je hrvatski jezik u službenoj uporabi, a to su Monoštor, Bereg i Lemeš. U Monoštoru i Beregu išlo je glatko jer su iz nekih prijašnjih vremena, čušute u nekom kutu, ostale zastave. Lemešani koji su, pet godina nakon što je hrvatski jezik uveden u službenu uporabu, prvi puta istaknuli zastavu hrvatske nacionalne manjine snašli su se, pa se u srijedu zastava zavijorila i na zgradi mjesne zajednice u tom selu.

Naredni praznik je u prosincu. Čekamo.

Z. V.

HNV: Razgovori o financijskoj potpori poljoprivrednicima

Delegacija Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji, predvođena predsjednicom **Jasnom Vojnić**, razgovarala je prošlog petka s ministrom poljoprivrede Vlade Hrvatske **Josipom Dabrom** o mogućnostima financijske potpore u području poljoprivrede za hrvatsku manjinu u Srbiji i Bosni i Hercegovini.

Kako je objavljeno na Facebook stranici HNV-a, sastanku su nazočili i zastupnici Hrvatskog sabora iz XI. izborne jedinice **Nevenko Barbarić** i **Dario Pušić**.

HNV je objavio da je u petak održan i sastanak u Ministarstvu turizma i sporta, a domaćin je bio ministar **Tonči Glavina**.

Uz predsjednicu HNV-a Jasnu Vojnić, koja je i zastupnica u Hrvatskom saboru, delegaciju su činile i predsjednica IO HNV-a **Karolina Bašić** i v. d. ravnateljice NIU Hrvatska riječ **Mirjana Trkulja**.

Jasna Vojnić na Skupštini Interparlamentarne unije u Ženevi

Zastupnica u Hrvatskom saboru **Jasna Vojnić** sudjelovala je u radu Skupštine Interparlamentarne unije u Ženevi. Vojnić je bila u delegaciji Hrvatskoga sabora s kolegama **Ivanom Malenicom** i **Sašom Đujićem**.

Skupština IPU-a, 149. po redu, održana je od 13. do 17. listopada. Sva statutarna tijela IPU-a, uključujući Upravno vijeće, stalne odbore, odbore za ljudska prava parlamentaraca i za pitanja Bliskog istoka, kao i Forum saborskih zastupnica i Forum mladih saborskih zastupnika, sastali su se ovom prilikom.

Interparlamentarna unija međunarodna je organizacija nacionalnih parlamenata, utemeljena 1889. u Parizu.

Gotovo svaka država na svijetu ima neki oblik parlamenta. Od 190 nacionalnih parlamenata u svijetu, 78 je dvodomnih (156 domova) i 112 jednodomnih, što ukupno čini 268 domova parlamenta s oko 44.000 zastupnika. Članstvo IPU-a čini 180 nacionalnih parlamenata.

H. R.

Susret hrvatske nacionalne manjine na Pagu

U Novalji je od 11. do 13. listopada, u organizaciji Instituta za istraživanje migracija, Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore te Grada Novalje, održan 2. susret hrvatske nacionalne manjine i Hrvata izvan domovine. Znanstvenim i kulturnim programom predstavljena je hrvatska manjina u Crnoj Gori te brojni izazovi s kojima se ona susreće.

Osim ministra vanjskih i europskih poslova Hrvatske dr. sc. **Gordana Grlića Radmana**, susretu je nazočio i potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova dr. sc. **Davor Božinović**.

Događaju su nazočile i predstavnice hrvatske zajednice iz Srbije: predsjednica Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća **Karolina Bašić** i v. d. ravnateljice NIU Hrvatska riječ **Mirjana Trkulja**.

Nevena Baštovanović i Mladen Petreš u pokrajinskoj Vladi

Nevena Baštovanović postavljena je 10. listopada za vršiteljicu dužnosti pomoćnice pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, objavio je DSHV na svojoj Facebook stranici. U Tajništvu gdje je postavljena za pomoćnicu njezino područje djelovanja bit će suvremeno stvaralaštvo.

Nevena Baštovanović je iz Subotice. Master studije završila je na katedri za srpski jezik i književnost Filozof-

skog fakulteta u Novom Sadu i na katedri za teoriju i povijest Fakulteta dramskih umjetnosti u Beogradu. Tijekom studija stručno se usavršavala na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Dr. sc. **Mladen Petreš** postavljen je za vršitelja dužnosti pomoćnika pokrajinskog tajnika za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo, što je dužnost na kojoj je i do sada bio. Mladen Petreš doktor je poljoprivrednih znanosti.

»Demokratski savez Hrvata u Vojvodini nastavlja, u partnerstvu s vladajućom većinom u Pokrajinskoj Vladi, i u tekućem mandatu graditi vertikalnu djelovanja u procesima donošenja odluka. Dvoje mladih i kompetentnih stručnjaka u svojem će djelovanju prezentirati politička usmjerenja i ciljeve naše stranke, zauzimajući se za interese hrvatskoga naroda na području Autonomne Pokrajine Vojvodine«, navodi se u objavi DSHV-a.

Davor Francuz, vijećnik DSHV-a u Skupštini grada Sombora, postavljen je za pomoćnika gradonačelnika Grada Sombora **Antonia Ratkovića**. Na tu dužnost Francuz je stupio 16. listopada, a dan prije podnio je ostavku na mjesto vijećnika.

Davor Francuz živi u Monoštoru. Završio je Poljoprivredni fakultet, smjer stočarstvo, u Novom Sadu i nekoliko godina radio je u svojoj struci.

DSHV u Skupštini grada Sombora ima dva vijećnika, pa će nakon ostavke Davora Francuza na narednoj sjednici biti verificiran mandat novog vijećnika iz DSHV-a. Ova stranka u Somboru ima i po jednog člana u Odboru za poljoprivredu i Odboru za budžet i financije.

Za predsjednika DSHV-a **Tomislava Žigmanova** ova postavljenja nastavak su operacionalizacije dogovora sa Srpskom naprednom strankom i njezinim predsjednikom **Milošem Vučevićem** o uključivanju političkih predstavnika hrvatske zajednice u procese donošenja odluka u institucijama izvršne vlasti na svim razinama.

»Sve skupa smatramo velikim postignućem hrvatske zajednice, možda i najvećim kada je riječ o političkoj participaciji. Naravno, naše sudjelovanje u spomenutim institucijama vlasti podrazumijeva i realizaciju cijelog niza za Hrvate u tim lokalnim zajednicama važnih projekata, kao što je npr. vodovod u Tavankutu, te nastavak institucionalnog razvoja zajednice, kao što je osnutak Drame na hrvatskom pri subotičkom Narodnom kazalištu«, kaže Žigmanov.

H.R.

Čestitka u prigodi praznika hrvatske zajednice

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini čestitao je pripadnicima hrvatskog naroda u Srbiji praznik te zajednice – Dan rođenja bana Josipa Jelačića.

»**Josip Jelačić** jedna je od najpoznatijih i najmarkantnijih ličnosti hrvatske povijesti. S jedne strane je simbol borbe za dobro Hrvatske i obrane hrvatskih nacionalnih interesa, a s druge strane karakterizira ga otvorenost prema drugim narodima i kulturama. S ponosom ističemo kako se kroz svoje djelovanje u prošlosti mnogo puta pokazao kao svojevrsna spona između srpskog i hrvatskog naroda«, navodi se u čestitki.

Kako se dodaje, danas hrvatska nacionalna zajednica zauzima veoma važno mjesto u mozaiku etničke, kulturne i vjerske raznolikosti, koja krasi prije svega Vojvodinu, a koju treba svakodnevno čuvati, njegovati i unaprjeđivati, čemu Demokratski savez Hrvata u Vojvodini daje svoje stalne prinose.

»U današnje vrijeme, koje je puno izazova i još uvijek otvorenih pitanja, nacionalne zajednice u Republici Srbiji, među kojima je i hrvatska, trebaju biti most u poboljšavanju odnosa među narodima te njihovu međusobnu približavanju, a borba za slobodu i prosperitet svake od njih mora pretpostavljati, prije svega, slogu, odgovornost,

dogovor i demokraciju u vlastitom djelovanju. Glede svega spomenutoga zbog brojnih i do jučer nezamislivih postignuća Hrvati u Vojvodini imaju na što biti ponosni!«, navode u DSHV-u.

U čestitki se navodi i da bi ban Jelačić, kao beskompromisan borac za hrvatski jezik, kulturu i boljitak hrvatskog naroda, trebao biti stalni poticaj vodstvu hrvatske zajednice u Vojvodini da se odlučno bori, izbori i ostvari vlastita prava naroda kojeg zastupa, a da privilegije za pojedince, netransparenčnost i lukrativnost sasijeca u korijenu.

»Ustrajnost bana Josipa Jelačića, njegova ljubav prema vlastitom rodu, ali i poštovanje drugih naroda te predanost u borbi za napredak i dostojanstvo svog naroda, trebali bi biti glavna nit vodilja hrvatskoj zajednici u njezinim nastojanjima da sačuva vlastiti identitet, kulturu i jezik te da pritom, poput slavnoga bana, pokaže čvrstinu, nepokolebljivost, ustrajnost, odsuće kulture servilnosti i nagrađivanja poslušnosti, ali da pritom zadrži staloženost, mir i dostojanstvo. U nadi da još bolja vremena dolaze i uz banovo geslo 'Što Bog dade i sreća junačka' DSHV čestita ovaj praznik svim pripadnicima hrvatske manjinske zajednice u Republici Srbiji«, zaključuje se u čestitki DSHV-a.

Zastave hrvatske nacionalne manjine za praznik

Na Gradskoj kući u Subotici u srijedu, 16. listopada, na praznik hrvatske nacionalne zajednice, bila je istaknuta zastava hrvatske nacionalne manjine. Novinari *Hrvatske riječi* obišli su nekoliko javnih poduzeća i institucija u gradu i na njima nisu bile istaknute zastave.

U Gradu Somboru, u mjestima u kojima je hrvatski jezik u službenoj uporabi, a to su Monoštor, Bereg i Lemeš, na Dan rođenja bana **Josipa Jelačića**, koji se slavi 16. listopada, kao jedan od četiriju praznika hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, poslije dužeg niza godina ponovno su istaknute zastave hrvatske nacionalne manjine. Zastave su istaknute na zgradama mjesnih zajednica. U Lemešu prvi puta jer od 2019. godine kada je hrvatski postao jedan od službenih jezika u Lemešu zastave nisu isticane.

H. R.

Čestitka HNV-a za praznik hrvatske zajednice

U srijedu, 16. listopada, obilježen je Dan rođenja bana Josipa Jelačića, jedan od četiriju praznika hrvatske nacionalne manjine u Srbiji. Na taj datum prije 223 godine u Petrovaradinu je rođen hrvatski ban **Josip Jelačić**, a istoga dana kršten je u lokalnoj crkvi sv. Jurja.

Čestitku povodom praznika uputilo je Hrvatsko nacionalno vijeće kao krovna institucija hrvatske manjine.

»Svim pripadnicima hrvatske zajednice čestitamo praznik Dan rođenja bana Josipa Jelačića – jedan od četiriju praznika hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji! Slijedeći Banovu ustrajnost, poštovanje slobode i dostojanstva svakog čovjeka te ljubav prema vlastitom narodu rastimo gdje smo posijani zagledani u budućnost!«

Praznik je obilježen u srijedu, 16. listopada, svetom misom i kulturno-umjetničkim programom u crkvi sv. Jurja, u organizaciji HNV-a i mjesnog HKPD-a *Jelačić*.

Ministar Žigmanov čestitao praznik

Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Srbije **Tomislav Žigmanov** čestitao je predsjednici Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasni Vojnić** i svim pripadnicima hrvatske zajednice u Srbiji 16. listopada, Dan rođenja bana **Josipa Jelačića**.

On je podsjetio da su tijekom povijesti Hrvati u Srbiji sačuvali nacionalni identitet, u SFRJ su imali status konstitutivnog naroda, a dobivanjem statusa nacionalne manjine 2002. godine uspjeli su uspostaviti značajnu manjinsku nacionalnu infrastrukturu. U lipnju prošle godine u Subotici je uz prisustvo tada predsjednice Vlade Srbije **Ane Brnabić** i premijera Hrvatske **Andreja Plenkovića** otvoren Hrvatski dom – Matica u kojem je sjedište HNV-a, ZKVH-a i NIU *Hrvatska riječ*. Pripadnik hrvatske zajednice, akademik **Ivan Gutman** je i ove godine najistaknutiji znanstvenik iz Srbije, prema prestižnoj listi istraživača iz čitavog svijeta Sveučilišta Stanford.

Hrvatska zajednica u Srbiji najviše se razvija na polju kulture, s više od 40 udruga, oko 30 objavljenih knjiga godišnje, uz znanstveni i časopis za književnost. O informiranju na hrvatskom jeziku brine *Hrvatska riječ*, dnevni

informativni program na Radio-televiziji Vojvodina, dvije polusatne emisije tjedno na Trećem programu Radio Novog Sada, te nekoliko listova u okviru Katoličke crkve i kulturnih društava. Obrazovanje se odvija od vrtića do srednje škole, u nekoliko škola na teritoriju Grada Subotice i Monoštora, a službena uporaba hrvatskog jezika i pisma je u institucijama AP Vojvodine, Gradu Subotici i 15-ak naseljenih mjesta. O svemu tome brine HNV u Srbiji, a političku artikulaciju interesa provodi najjača politička stranka Demokratski savez Hrvata u Vojvodini.

»Vlasti u Republici Srbiji, Autonomnoj Pokrajini Vojvodini te jedinicama lokalne samouprave i dalje će posvećeno raditi na osiguravanju svih potrebnih preduvjeta – od dosljedne primjene zakona, preko materijalno-financijskih sredstava do manjinskih senzitivnih politika – kako bi Hrvati u Republici Srbiji uspješno nastavili razvijati svoje nacionalne institucije, čuvali i razvijali svoj nacionalni identitet te gradili perspektivu pripadnika ove zajednice«, navodi se u čestitki ministra Žigmanova.

H. R.

23. Dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova u Subotici

Didin opus za nove generacije

Ove je godine završen kapitalni nakladnički projekt Izabranih djela Balinta Vujkova. Nagradu Balint Vujkov Dida za 2023. dobio je upravo Zlatko Romić, izbornik tekstova u spomenutoj ediciji. Nagrađeni su još i 16. svezak Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca (glavni urednik Slaven Bačić) te knjiga priča Fajrunt u Istarskoj ulici Mirka Kopunovića

Svojim bogatim trodnevnim programom (10.-12. listopada), ovogodišnji, 23. Dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova, nanovo su potvrdili svoj status središnje knjiško-jezične, ali i veoma važne kulturne manifestacije Hrvata u Srbiji. Započeli su tradicionalno programom »Narodna književnost u školi«, koji okuplja vrtićku djecu i osnovnoškolce (opširnije na *Hrckovim stranicama*), a nastavljeni programom »Budi IN – ponosi se svojim« za učenike srednjih škola koji se obrazuju na hrvatskom jeziku.

Jezično i kulturno blago

Multimedijalna večer, održana u petak navečer u HKC-u *Bunjevačko kolo*, središnji je program na kojem se dodjeljuju književne nagrade Hrvata u Srbiji. Organizacijski odbor *Dana hrvatske knjige i riječi* nagradu *Balint Vujkov Dida* za 2023. godinu dodijelio je **Zlatku Romiću**, za promociju književnosti i jezika. Romić je dugogodišnji subotički novinar a među ostalim i izbornik tekstova za ediciju *Izabrana djela Balinta Vujkova* s ukupno osam knjiga.

»Novinar Zlatko Romić objavio je prije 23 i pol godine u *Subotičkim novinama* tekst o Balintu Vujkovu, povodom njegova 90. rođendana i zapitao se kako je moguće da je takav čovjek u Subotici zaboravljen. Bio je to inicijalni

tekst za pokretanje *Dana Balinta Vujkova*, a Zlatko Romić je od početka uključen kako u istraživanje i pisanje o Balintu, tako i u lektoriranje i organizaciju«, navodi se u obrazloženju nagrade.

Primajući nagradu Romić je kazao kako nam je Vujkov ostavio blago koje je izgubljeno, jer govorima njegovih kazivača danas više nitko ne govori, ali da bismo bez te građe danas bili znatno siromašniji.

»Balint Vujkov najveće je ime među sakupljačima usmenog narodnog blaga. Mi smo krenuli s ogromnim kapitalom s više od 1.500 sakupljenih pripovjedaka, bajki, basni, varalica i pjesmica... To blago je sada pristupačno svakome, nadam se da će biti inspiracija kako za znanstvena istraživanja tako i budućim redateljima u kazalištu ili filmu«, kaže Romić.

Spoznaje o vlastitosti

Nagrada Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata *Emirik Pavić* za najbolju knjigu u 2023. godini pripala je 16. svesku *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. Kako se navodi u obrazloženju nagrade, ovaj svezak predstavlja jedan u dugogodišnjem nizu svezaka koji sadrže rezultate opsežnog istraživačkog rada velikog broja autora te živ projekt oko kojeg se okupljaju struč-

njaci različitih područja s prilogima koji proširuju i objedinjuju spoznaje o prošlosti i sadašnjosti podunavskih Hrvata. Priznanje su primili glavni i odgovorni urednik *Leksikona* **Slaven Bačić** te u ime nakladnika, predsjednik Hrvatskoga akademskog društva **Mato Groznica**.

»Ova nagrada bit će poticaj da rad na ovom kapitalnom djelu bude nastavljen, a sve nas potičem da nam *Leksikon* uvijek bude na dohvat ruke kako bismo produbljivali vlastite spoznaje o tome tko smo i što imamo«, kazao je Groznica.

Trijenalna nagrada *Iso Velikanović* za najbolju knjigu proze (za razdoblje 2021. – 2023.) dodijeljena je knjizi kratkih priča *Fajrunt u Istarskoj ulici* **Mirka Kopunovića**. Uz autora, nagradu je u ime nakladnika primila predsjednica *Inovativne mreže* **Jadranka Stantić**.

»Kopunović ovim pričama slika i mentalitet jednoga podneblja, najviše Hrvata Bunjevaca koji su u opisano vrijeme živjeli i žive na ovim prostorima. Smatramo ove priče vrlo uspješnim uživljavanjem u sliku jednoga vremena. Likovi su oživljeni autentičnim govorom, a čitatelj može uživati i u pripovjedačkim opisima, kao i jedinstvenoj atmosferi Istarske ulice«, navodi se u obrazloženju nagrade.

»Za sve su krivi moji majka i dida, otac i mater, moja sestra i njihove izgovorene i neizgovorene bunjevačke riči. Knjigom sam im se htio odužiti za to. Dugo

Mirko Kopunović, Zlatko Romić i Slaven Bačić

ca Ivanković i Zoltan Sič. Specijalni gost večeri bila je muška pjevačka skupina KUD-a *Kupina* iz Hrvatske.

Razvijeno djelovanje oko knjige

Na početku večeri obratili su se ministar za ljudska i manjinska prava **Tomislav Žigmanov**, u ime ministrice kulture Hrvatske **Nine Obuljen Koržinek** posebna savjetnica **Dubravka Đurić Nemec**.

Čestitavši ovogodišnjim laureatima na nagradama, savjetnica Đurić Nemec istaknula je važnost očuvanja baštine hrvatskih zajednica izvan Hrvatske.

»U vrijeme galopirajuće globalizacije, gospodarskog udruživanja na svjetskom planu i kulturne asimilacije, ugrožene su male zajednice, jezici i govori s malim brojem govornika. Time se gubi golemo znanje, koje je nenadoknadivo, gubi se iskustvo i posebne kulturne prakse. Mi to ne smijemo dozvoliti da se dogodi hrvatskim zajednicama. U temeljima očuvanja kulture i jezika jest očuvanje tradicije i baštine a to je ono čemu je Balint Vujkov posvetio cijeli svoj život. Vi se trudite i na najboljem ste putu to očuvati«, poručila je Đurić dodavši da bez brige o tradiciji nema ni suvremene umjetničke i književne produkcije.

Ministar Žigmanov ocijenio je kako je kulturni prostor Hrvata u Srbiji bogat i pluralan te izuzetno vrijedan među Hrvatima izvan Hrvatske.

»Jedna smo od rijetkih zajednica u Vojvodini, van matice, koja ima unutar sebe razvijeno područje djelovanja oko knjige. Jedina smo zajednica među Hrvatima izvan Hrvatske, ne računajući Hrvate u BiH, koja ima svoj književni časopis. Jedina smo hrvatska zajednica koja ima časopis za znanost i publicistiku. Jedina smo hrvatska zajednica koja kontinuirano radi na valorizaciji književnog stvaralaštva kroz dodjelu četiri nagrade. Moramo unutar sebe i dalje ustrajavati kada su u pitanju ovi naponi, ne smijemo se zamoriti ni odustajati od onoga što danas kao živu praksu imamo kada je u pitanju knjiga. Moramo i dalje razvijati i prenositi na mlade, kroz sustav obrazovanja i neformalne komunikacijske i edukacijske kanale s našim mladim obrazovanim ljudima. Na taj način bit ćemo svjesni, sposobni i odgovorni prenositelji onoga što je i

sam slagao ovu knjigu, a kada je došlo do pisanja išlo je samo od sebe«, kazao je na svečanosti Kopunović. U kulturno-umjetničkom programu Multimedijalne večeri predstavljeni su dijelovi nematerijalne baštine, u kontekstu teme ovogodišnjih Dana. Nastupili su folklorši i Ženska pjevačka skupina *Prelje* iz HKC-a *Bunjevačko kolo* a narodne priče iz Vujkovljeva opusa kazivali su **Nevena Racić** (inače Vujkovljeva unuka), **Bernadi-**

Program za srednjoškolce

Balint Vujkov za života radio – bio krhka nit u kontinuitetu stvaralaštva na hrvatskom jeziku, i posvjedočiti da smo kao zajednica i pojedinci danas na razini kvalitetnih odgovora spram izazova u kojima se nalazimo», kazao je Žigmanov.

Promocija nematerijalne baštine

Ovogodišnji stručno-znanstveni dio, u formi okruglog stola, bio je posvećen temi »Očuvanje nematerijalne kulturne baštine manjinskih zajednica u Republici Srbiji«. Okupio je predstavnike pet manjinskih zavoda u Vojvodini te druge stručnjake i čuvare baštine iz Srbije i Hrvatske (opširnije na stranici 11). U predvorju Čitaonice Gradske knjižnice, gdje je održan okrugli stol, priređena je izložba knjiške produkcije Hrvata u Srbiji u proteklih godinu dana (izložbu je priredila knjižničarska savjetnica **Bernadica Ivanković**). Nakon okruglog stola, položeni su vijenci na bistu Balinta Vujkova u parku pokraj Gradske kuće u Subotici.

I program za srednjoškolce, naslovljen »Budi IN – ponosi se svojim!« i održan u Gimnaziji *Svetozar Marković*, bio je u znaku teme nematerijalne kulturne baštine. U kvizu koji je priredio Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata sudjelovali su učenici koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku u Gimnaziji *Svetozar Marković*, Politehničkoj, Medicinskoj srednjoj školi i Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji *Paulinum*. U igrama su se najviše istaknuli učenici Gimnazije i Medicinske škole, ali ipak, na kraju nitko nije otišao doma praznih ruku.

Također, u sklopu Multimedijalne večeri u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* mogla se vidjeti izložba *Živa baština* na kojoj se prikazuju elementi nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji.

Knjiška produkcija

U okviru *Dana* predstavlja se i knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata u proteklih godinu dana koju je ove godine predstavio stručni suradnik u ZKVH-u **Branimir Kopilović**. U tom razdoblju iz tiska je izašlo 43 knjige, a 47 uključujući i udžbenike. U pitanju su književni naslovi, monografije, znanstvene studije i časopisi, godišnjaci, izložbeni katalozi i druge publikacije kao i jedan nosač zvuka s pripadajućim bookletom. Na polju znanosti i poezije ih je najviše, ukupno po 12 izdanja a deset naslova je iz područja umjetnosti. Autori koji su zastupljeni su već dobro poznata imena ovdašnje manjinske književne i znanstvene scene, ali se pojavilo i nekoliko novih imena s prvijencima, ukazao je Kopilović.

Ovom prigodom predstavljena je i najnovija, osma knjiga u ediciji *Izabrana djela Balinta Vujkova*, naslovljena *Didin rukopis*. Izbor tekstova sačinio je Zlatko Romić, recenzentica je dr. sc. **Sanja Vulić**, knjigu je uredila **Katarina Čeliković**. U ovoj je knjizi predstavljena Vujkovljeva proza (bajke, pripovijetke, drama) pisana na temeljima narodne tradicije. Tu je i Balintova poezija (iz knjige *Pupoljci*) te poglavlje o njegovom sakupljačkom radu i dodaci knjigama (tekstovi iz časopisa *Bunjevačko kolo* te predgovori i pogovori iz Vujkovljevih knjiga).

»Osam knjiga pred nama izdavački je pothvat jedinstven u izdavačkoj povijesti ovdašnjih Hrvata a vjerujem i šire. Naime, ova serija pokazuje što je Balint Vujkov tijekom svojega života zapisao, objavio i sačuvao – a to je ne samo korpus dijalekata, već i samog identiteta, ponajprije Hrvata u velikom panonskom prostoru ali počevši od Janjeva na Kosovu sve do Gradišća, Slovačke, Hrvatske, Mađarske i Vojvodine«, navela je Katarina Čeliković.

Također, predstavljen je i zbornik radova s lanjskog stručnog skupa na kojem je bilo riječi o **Matošu** (u povodu 150. obljetnice njegova rođenja), kazalištu, hrvatskim velikanima, književnosti i jeziku, kulturnoj povijesti.

Književni salon

U završnici *Dana hrvatske knjige i riječi*, u Hrvatskom domu – Matici održan je Književni salon na kojem je predstavljena ideja o osnutku Kluba hrvatskih pisaca Srbije (KHPS).

Inicijator ove ideje je Organizacijski odbor *Dana Balinta Vujkova*. Ideja je da Klub okupi autore i autorice, pripadnike hrvatske zajednice u Srbiji, koji pišu književna i druga djela na hrvatskom standardnom jeziku i hrvatskim govorima (bunjevački, šokački...). Također, ideja je da se Klubu priključe i osobe iz hrvatske zajednice koje se u širem smislu bave knjigom – urednici, nakladnici, književni kritičari, knjižničari, prosvjetni djelatnici, novinari... Cilj Kluba je umrežavanje autora i autorica radi bolje promocije njihovih knjiga, zajedničkih nastupa te artikulacije književnog života hrvatske manjine. Planirano je i da se radi na poticanju književnog stvaralaštva kod autora i autorica mlađe generacije. Kako je istaknuto, pokretanje KHPS-a podupiru Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ* kao organizatori Književnoga salona.

U kontekstu ove inicijative, u prvom dijelu Salona predstavljen je rad Društva hrvatskih književnika Herceg-Bosne (gosti su bili predsjednik Društva **Ivan Baković** te članovi upravnih tijela **Srećko Marijanović** i **Anto Marinić**) i Društva hrvatskih književnika – Ogranak slavonsko-baranjski-srijemski (o kojem je govorio predsjednik Ogranka **Mirko Ćurić**).

Predsjednik DHK Herceg-Bosne Ivan Baković kaže kako to Društvo ima dobru suradnju sa ZKVH-om, koja se osim sunaklade (reizdanje prve Matoševe knjige *Iverje*) i uzajamnog predstavljanja u književnim časopisima *Osvit*, odnosno *Nova riječ*, ogleda i u gostovanjima.

»Suradnja se širi, planiramo dogodne objaviti i novu knjigu vezanu za Matoša. Mi koji smo na rubovima hrvatskog kulturnog prostora nekako se bolje razumijemo nego sa središnjicom. Prvi put smo na *Danima hrvatske knjige i riječi*, uskoro izaslanstvo ZKVH-a dolazi u Mostar na naše *Dane humske poezije* i *Ikavski skup*. Ono što sam vidio u ova dva dana u Subotici je nešto iznad mojih očekivanja. *Dani hrvatske knjige i riječi* pokazuju svu dubinu i vrijednost vašeg angažmana oko knjige i jezika«, izjavio je Baković za *Hrvatsku riječ*.

Predsjednica Organizacijskog odbora *Dana Balinta Vujkova* Katarina Čeliković izrazila je zadovoljstvo ovogodišnjim izdanjem te manifestacije.

»Tema koja nas je okupila ove godine je očuvanje nematerijalne baštine manjinskih zajednica u Srbiji. Pokazali smo da mi Hrvati možemo okupiti druge manjinske zajednice i da su nam izazovi na tom području slični i da vidimo neka rješenja. Trudimo se baštinu prenositi na djecu i mlade, tu je i sustav obrazovanja. Nikada se neće vratiti govor i jezik kojim je pisao i divanio Balint Vujkov, ali živa baština je ono kada svjedočiš svoje na autentičan način kako si to vidio ili čuo od svojih predaka. Baština Hrvata u Vojvodini je bogata, imamo i iste ili slične običaje s drugim narodima, ali opet su posebnost ti naši govori – bunjevački, šokački, srijemski, banatski. 'Budi in – ponosi se svojim' bilo je geslo pod kojim smo okupili srednjoškolce, a poruka za odrasle bi bila: punite svoje police knjigama, divanite i govorite, i dijelite s drugima ono što ste naslijedili«, rekla je Čeliković.

Suorganizatori ove manifestacije su Hrvatska čitaonica Subotica, Gradska knjižnica Subotica, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatsko nacionalno vijeće.

Manifestaciju su podržali Ministarstvo kulture i informiranja Srbije, Grad Subotica, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Hrvatsko nacionalno vijeće, Osječko-baranjska županija, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

D. B. P.

Književni salon

Sunčica Savović, direktorica udruženja *Žita Srbije*

FOTO: Beta / Slobodan Miljević

*Jedan od najvećih problema domaćeg tržišta žitarica jest i praksa da kada cijena raste, ponuda momentalno pada zbog čega većina prodavača propusti najbolji trenutak za prodaju robe * Svim poljoprivrednim proizvođačima i unaprijeđenju poljoprivredne proizvodnje općenito išlo bi značajno u prilog ukoliko bi mjere koje se donose bile višegodišnje, a ne kratkoročne * Svi naši silosi koji raspolažu s najmanje tri silosne ćelije i laboratorijem za analizu kvalitete mogu razvrstavati robu po kvaliteti ako za to postoji interes*

Ne bi se smjele praviti razlike u poticajima i subvencijama

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Udruga *Žita Srbije* okuplja proizvođače, prerađivače, trgovce i izvoznike žitarica, uljarica i proizvoda čije članice organiziraju primarnu ratarsku proizvodnju na preko milijun hektara i posjeduju skladišne kapacitete za skladištenje preko tri milijuna tona žitarica i uljarica.

Posljednjih godina ratari se žale kako su cijene niske, a uvjeti proizvodnje (klimatski, agrarne politike koje s provođe i drugi) sve gori. S direktoricom udruženja *Žita Srbije* **Sunčicom Savović** razgovarali smo o karakteristikama,

manama i prednostima domaćeg i ino tržišta, o tome što sve utječe na cijene kao i o tome što sami proizvođači mogu učiniti na poboljšanju proizvodnje i prodaje ratarskih kultura. Među ostalim kaže da dokle god imamo proizvodnju pšenice i kukuruza na nivou koji je daleko veći od domaćih potreba u otvorenoj tržišnoj ekonomiji kakva je naša »nije moguće izbjeći da se svi raspoloživi viškovi cjenovno orijentiraju prema ponudi naše konkurencije u regiji i na Dunavu, kao i u luci Konstanca kako bismo bili konkurentni u izvozu i uspjeli se bar djelomično riješiti svojih viškova«.

► U rujnu je Republički zavod za statistiku objavio kako je ove godine proizvedeno 15,9 posto manje pšenice u odnosu na prošlu godinu i kako je očekivana proizvodnja kukuruza za 18,2 posto manja u odnosu na prošlogodišnju proizvodnju. Kako će to utjecati na naše robne zalihe?

Kao udruženje s tradicijom dugom 46 godina koje okuplja proizvođače (pravne osobe, zemljoradničke zadruge i asocijacije poljoprivrednih proizvođača), prerađivače, trgovce i izvoznike žitarica, uljarica i proizvoda (kao i mineralnih gnojiva; kompanije koje se bave skladištenjem i propratnim uslugama, kontrolom kvalitete, zaštitom usjeva i rasute robe, luke na Dunavu i lučke operatere) i čije članice organiziraju primarnu ratarsku proizvodnju na preko milijun hektara i posjeduju skladišne kapacitete za skladištenje preko tri milijuna tona žitarica i uljarica, udruženje *Žita Srbije* ne oslanja se isključivo na podatke RZS-a. No, nesumnjivo je da je rod i pšenice i kukuruza bio manji nego prethodne godine. Ono što je najvažnije je da će naše domaće potrebe (na godišnjem nivou u Srbiji trošimo do 1,7 milijuna tona pšenice i 3,7-4 milijuna tona kukuruza) biti u potpunosti pokrivene. Tržišna godina 2024./25., koja je počela 1. srpnja za pšenicu i ječam, treća je po redu tržišna godina koju smo započeli s rekordnim zalihama pšenice (2022. sa zalihama od oko 700.000 tona, 2023. preko 1,2 milijuna tona, 2024. oko 1,6 milijuna tona). Uz spomenute zalihe, imali smo rod pšenice od preko 3,2 milijuna tona. U razdoblju srpanj-rujan izvezeno je 350.412 tona pšenice i brašna preračunatog na zrno, što znači da smo na dan 1. listopada u zemlji imali oko 4,5 milijuna tona pšenice. Za domaće potrebe do sljedeće žetve potrošit ćemo još oko 1,4-1,6 milijuna tona, računajući i moguće povećanje potrošnje pšenice u svrhu stočne prehrane uslijed slabijeg roda kukuruza, a skoro tri milijuna tona pšenice je na raspolaganju kao čist višak za izvoz do sljedeće žetve i za završne zalihe. Tržišna godina 2024./25., koja je počela 1. listopada za kukuruz s početnim zalihama na nivou od oko 600.000 tona i rodom od nešto preko 5,2 milijuna tona, neće biti rekordna godina za izvoz kukuruza jer nakon pokrivenih domaćih potreba od oko 320.000-330.000 tona mjesečno za izvoz i završne zalihe nam ostaje na raspolaganju oko 1,8 milijuna tona, dok je recimo izvoz kukuruza u tek završenoj tržišnoj 2023./24. godini prešao 2,3 milijuna tona, a ranijih godina, recimo 2019., izvoz kukuruza je prelazio i tri milijuna tona.

► A kako će to utjecati na poljoprivredne proizvođače? Naime, pojedini poljoprivrednici tvrde da je ovo jedna od najlošijih godina i da nakon nekoliko godina nepovoljnih perioda rade bez zarade i čak odlaze u financijski minus te zbog toga dolazi u pitanje i njihov opstanak. Osobito ako su pri tome podigli kredite za mehanizaciju pa nemaju otkuda vraćati kredite.

Nesumnjivo je da je ova godina bila loša za proizvođače, prije svega soje, ali i kukuruza. Ovo je bila druga godina zaredom s toplom zimom i skoro bez snježnog pokrivača što je imalo utjecaja na razvoj bolesti i kvalitetu

pšenice, ali i nedostatak vlage u zemlji. Količina padalina je bila daleko ispod prošlogodišnje, ali i ispod višegodišnje normale što se, uz visoke temperature tijekom ljeta, odrazilo negativno na rod soje i kukuruza. Ovisno o regiji, tipu zemljišta, ali i od primijenjenih agrotehničkih mjera prinosi kukuruza izuzetno su varirali. U prosjeku je najlošije bilo na samom sjeveru naše države, odnosno u atarima sjeverne Bačke i sjevernog Banata. Također, bez obzira na ulaganja u svoju proizvodnju proizvođači kukuruza koji je sijan na pjeskovitim terenima su ove godine imali veliku ili potpunu štetu. Ali, dokle god imamo proizvodnju pšenice i kukuruza na nivou koji je daleko veći od domaćih potreba u otvorenoj tržišnoj ekonomiji kakva je naša, nije moguće izbjeći da se svi raspoloživi viškovi cjenovno orijentiraju prema ponudi naše konkurencije u regiji i na Dunavu, kao i u luci Konstanca kako bismo bili

Analitičarka tržišta žitarica i uljarica

Sunčica Savović je ekonomistica sa 17 godina radnog iskustva u sektoru žitarica i uljarica u Srbiji. Fokusirana je na upravljanje podacima i razvoj točne analize kao ključa za uspješnu proizvodnju i trgovinu žitaricama, uljaricama i proizvodima. Od 2017. koautorica je niza studija u vezi sa sektorima žitarica i uljarica, kao i transporta rasutih roba i logistike u Srbiji za UN FAO i Europsku banku za obnovu i razvoj. Osim vodeće pozicije u udruženju proizvođača, trgovaca, prerađivača žitarica i uljarica, proizvođača mineralnih gnojiva, izvoznika, kompanija za kontrolu kvalitete i lučkih operatera, Udruženje *Žita Srbije* izrađuje najugledniji i najpouzdaniji Izvještaj o tržišnim informacijama s tržišta žitarica i uljarica u Srbiji gdje radi na poziciji analitičara tržišta i urednice, navodi Savović u svojoj biografiji.

konkurentni u izvozu i uspjeli se bar djelomično riješiti svojih viškova. Ono što olakšava proizvođačima je činjenica da na našem tržištu svakog dana postoji ponuđena cijena koju su kupci spremni platiti za pšenicu i kukuruz, a je li ta cijena odgovarajuća za proizvođača ovisi isključivo od individualne proizvođačke kalkulacije, koja ovisi od ulaganja koja nipošto nisu ista kod svakog proizvođača, ali i njegove osobne procjene. Dakle svatko tko želi, svakog dana ima kome prodati. Na ovako malom tržištu kao što je naše ono što proizvođačima garantira najbolju moguću cijenu je velika konkurencija na strani brojnih kupaca gdje se nalaze mlinari, pa proizvođači stočne hrane, domaći trgovci, regionalni izvoznici i izvoznici na FOB-u.

► **Kakvi su dugoročni trendovi kretanja prinosa u poljoprivredi? Kakva su predviđanja u pogledu prinosa, što poljoprivrednici mogu očekivati s obzirom na klimatske promjene – suše, nepogode...?**

U ovom trenutku se na žalost ne može reći da u skorijem periodu možemo očekivati neke značajne promjene u smislu podizanja prinosa žitarica u Srbiji. Mi značajno kaskamo, što se visine prinosa žitarica tiče, za zemljama Europske unije. I dalje postoji praksa da se preko polovine jesenske sjetve pšenice obavlja iz vlastite proizvodnje. Osnovni problem s korištenjem sjemena iz vlastite proizvodnje je činjenica da takvo sjeme u nepovoljnim i ekstremnim vremenskim uvjetima automatski znači i manje prinose pšenice. Udio korištenja sjemena iz vlastite proizvodnje u sjetvi soje se također prakticira, ali

u manjem postotku nego kod pšenice. Uz spomenuto, suočeni smo sa značajnim klimatskim promjenama, vremenskim neprilikama koje su u potpunosti nepredvidive, poput vjetrova uraganske jačine i abnormalne količine padalina na relativno malim površinama u kratkom roku i koje čak i za ozbiljnu ratarsku proizvodnju sa u potpunosti primijenjenim agrotehničkim mjerama znače veliki rizik, a kada se dogode – štetu, nekada i potpunu. Ono što je primjetno u sušnim godinama kojih smo imali prilično tijekom prethodnog desetljeća i što se non-stop mora ponavljati u nadi da će biti prihvaćeno i primjenjivano je da su domaći hibridi koji su prilagođeni našem podneblju imali značajno veće prinose od stranih.

► **Rekli ste kako se u Srbiji preko 50 % proizvodnje pšenice sije svake jeseni iz vlastite proizvodnje radi uštede. Kako se to može promijeniti kada je cijena pšenice niska, a troškovi proizvodnje rastu?**

Troškovi proizvodnje pšenice variraju iz godine u godinu – to se ne može izbjeći. Ove godine sjemenska roba jest poskupjela, ali su recimo cijene gnojiva tijekom cijelog rujna bile niže u usporedbi s istim razdobljem prethodne godine. Troškovi pripreme i obrade zemljišta u

direktnoj su vezi s cijenama nafte što poskupljuje sjetvu svake godine. Ono na čemu jedan postotak poljoprivrednih proizvođača štedi je repromaterijal: sjemenska roba, mineralna gnojiva, a štedi se i kod zaštite usjeva na pesticidima. Ono što je također praksa kod nas je da se na godišnjem nivou smanjuju površine pod usjevima s čijom cijenom ili prinosima, a nekada i jednim i drugim, proizvođači nisu tijekom prethodne godine bili zadovoljni. Tako da ove godine možemo sa sigurnošću očekivati manje površine pod pšenicom u jesenskoj sjetvi u odnosu na godinu dana ranije. Za podizanje prinosa i poboljšanje kvalitete jedini pravi put jest potpuna primjena agrotehničkih mjera u proizvodnji bilo koje ratarske kulture.

► **Zbog čega je cijena pšenice kao i prije deset godina dok je sve ostalo što se proizvodi od pšenice poskupjelo, i brašno i pekarski proizvodi?**

Cijene žitarica diktira svjetsko tržište, svjetske burze. Na domaćem tržištu prerađivači, prije svega mlinari, su prinuđeni uklapati se u svoje kalkulacije pri kupovini sirovina. Što se viškova tiče, u otvorenoj tržišnoj ekonomiji kakva je naša uz masovnu proizvodnju žitarica, što naša jeste jer proizvodimo dvostruko više pšenice nego što na domaćem tržištu možemo potrošiti i od 1,3 do 3 milijuna tona više kukuruza ovisno o veličini roda, tržišni viškovi ovih sirovina moraju biti konkurentni s cijenom na svjetskom tržištu kako bismo ih tamo mogli ponuditi. Kada bi se više pažnje obratilo na kvalitetu pšenice u samom planiranju proizvodnje, i cijena proizvedene pšenice bila bi viša u prodaji zbog boljih parametara kvalitete, prije svega udjela proteina i hektolitarske mase, a zatim i ostalih parametara kvalitete koji su bitni za prerađivačku industriju.

► **Trebaju li poljoprivrednici razmišljati o promjeni kultura koje siju, obzirom na klimatske promjene i ekstremno visoke temperature posljednjih godina? Naročito na području Vojvodine, Bačke? Što bi mogli sijati, osim pšenice, kukuruza, suncokreta, uljane repice, soje...?**

Pšenica, kukuruz i suncokret će se uvijek sijati, kada govorimo o ratarskoj proizvodnji. Imajući u vidu kolike su sjetvene površine pod svakom od spomenutih ratarskih kultura jedino za što trenutno osobno vidim perspektivu i za što ima prostora bilo bi da se povećaju površine pod uljanom repicom. Također je tijekom ove godine u Bačkoj bilo primjetno povećanje površina pod industrijskim sirkom.

► **Trebaju li se poljoprivrednici orijentirati i na preradu ne samo proizvodnju pšenice, kukuruza, suncokreta...?**

Svakako, tko god je u mogućnosti da ozbiljno isplanira i dobro se organizira. Postoje pozitivni primjeri, recimo jedan konkretan: individualnog proizvođača, ratara, iz srednjeg Banata koji uz ozbiljnu primjenu agrotehničkih mjera na svojim poljima i visokih prinosa sa zavidnom kvalitetom svojih žitarica, svoju kompletnu proizvodnju prerađuje i pakira u svom pogonu, i plasira oko 60 finalnih proizvoda na rafovima velikih trgovinskih lanaca

u Srbiji, ali ima i ozbiljan izvoz u Njemačku, Švicarsku i skandinavske zemlje svojih namjenskih brašna i gotovih smjesa za kruh. Bez ikakvog kreditiranja, odnosno iz vlastitih financijskih sredstava!

► **Kako Vama izgleda agrarna politika koja se vodi? Kome najviše ide na ruku – prozvođačima, prerađivačima, trgovcima?**

Za naše tržište žitarica možemo reći da je razvijeno, što je svakako prednost. Sudionici na našem tržištu na strani prodavača su poljoprivredna gospodarstva, zemljoradničke zadruge i veliki poljoprivredni sustavi, a na strani kupaca domaći prerađivači (mlinovi i tvornice stočne hrane), trgovci na domaćem tržištu i naposljetku izvoznici. Tako veliki broj kupaca na relativno malom tržištu omogućava najbolju moguću cijenu za prodavače u svakom trenutku. Brz protok informacija koji je danas na dnevnom nivou, dok je ranije bio na tjednom, usklađuje cijene s cijenama na međunarodnom tržištu u rekordno kratkom roku. Potpuno je drugo pitanje zadovoljavaju li te cijene prodavače, što najčešće ovisi od cijene na međunarodnom tržištu, posebno od cijene u neposrednom okruženju. Mi svakako trebamo znati da su od nas u regiji

Nesumnjivo je da je ova godina bila loša za proizvođače, prije svega soje, ali i kukuruza. Ovo je bila druga godina zaredom s toplom zimom i skoro bez snježnog pokrivača što je imalo utjecaja na razvoj bolesti i kvalitetu pšenice, ali i nedostatak vlage u zemlji. Količina padalina je bila daleko ispod prošlogodišnje, ali i ispod višegodišnje normale što se, uz visoke temperature tijekom ljeta, odrazilo negativno na rod soje i kukuruza.

u proizvodnji pšenice znatno veći proizvođači Mađarska, Rumunjska i Bugarska, a posebno nam položaj otežava to što Rumunjska i Bugarska imaju morske luke. Zabunu kod nas često unose podaci koji se prenose s međunarodnog tržišta kada oni koji podatke prenose i objavljuju ne znaju da cijena na tržištu ovisi od kvalitete, ali i pariteta (uvjeta i mjesta) prodaje. U manjkavosti našeg tržišta možemo i ubrojati zanemarivo male količine terminskih prodaja, kao i nerazvijeno tržište skladišnica. Izvoznici navedeno uvijek imaju u svojim ponudama, ali je odziv prodavača minimalan. Jedan od najvećih problema domaćeg tržišta žitarica jest i praksa da kada cijena raste, ponuda momentalno pada, zbog čega većina prodavača propusti najbolji trenutak za prodaju robe.

► **Pojedini stručnjaci tvrde kako bi trebalo više ulagati u stočarstvo poticajima, subvencijama i investicijama, odnosno odgovarajućom agrarnom politikom kao i u prerađivačku industriju i da bi time i cijena žitarica porasla. Odnosno da Srbija ne bude izvoznik žitarica, a uvoznik mesa, mlijeka, jaja i drugih prerađevina. Kakvo je Vaše viđenje?**

Svi ozbiljni svjetski proizvođači žitarica (Sjedinjene Američke Države, Rusija, Europska unija itd.) su i izvoznici žitarica, uz razvijene prerađivačke industrije. Srbija je upravo zahvaljujući našoj prerađivačkoj industriji tijekom prethodne tri godine postala izvoznik sojinog ulja i sojine sačme, kao i repičinog ulja i repičine sačme – dok smo prethodnih godina bili izvoznik sirovine. I izvoz pšeničnog brašna je u značajnom porastu par godina unazad. Ali to nije utjecalo i ne može utjecati na rast cijena sirovina jer za to ne postoji mehanizam. Postoje naše domaće potrebe s jedne strane i s druge sve što je proizvedeno preko toga predstavlja tržišni višak koji, ukoliko se nema gdje utrošiti na domaćem tržištu, mora biti cjenovno konkurentan na izvoznom tržištu kako bismo ga tamo plasirali. Ali istovremeno mora postajati i ino tražnja za istim – na što ne možemo utjecati, i što teško možemo predvidjeti – posebno u geopolitičkim okolnostima u kojima se nalazimo već preko dvije godine. Ono na što možemo sami direktno utjecati u relativno kratkom roku je poboljšanje kvalitete pšenice i kukuruza u proizvodnji, i na to bi se trebalo koncentrirati. A to možemo postići upotrebom deklariranog sjemena i poštovanjem plodoreda, što na svu žalost često nije praksa. Svaki vid poticaja i subvencija je dobrodošao, ne samo stočarskom sektoru i prerađivačkoj industriji, već i ratarskom sektoru. Tu se nipošto ne bi smjele praviti razlike. Jedan od dobrih primjera, ukoliko bude proveden do kraja, je mjera subvencioniranja uporabe deklariranog sjemena što će, ukoliko se i ostvari, sigurno dovesti do povećanja prinosa, ali i poboljšanja kvalitete proizvedene pšenice. Svim poljoprivrednim proizvođačima i unaprijeđenju poljoprivredne proizvodnje općenito ide značajno u prilog ukoliko bi mjere koje se donose bile višegodišnje, a ne kratkoročne.

► **Također ste istakli kao veliki problem skladištenje žitarica. Što tu treba činiti u budućnosti? S tim je povezano i pitanje očuvanja kvalitete robe, odnosno rekli ste kako sve one velike količine koje odlaze Dunavom uglavnom odlaze kao stočna pšenica. Kako se to može promijeniti?**

Ranije godine, kada je ukupan rod žitarica i uljarica prelazio 12 milijuna tona, a i ova kada smo tržišne godine za pšenicu i kukuruz započeli sa zalihama na historijski rekordnom nivou, pokazale su da su cjelokupne količine mogle biti bez većih problema kako-tako uskladištene. Istovremeno se mora imati u vidu da je nekih ranijih godina izvoz bio mnogo veći, da je dinamika izvoza bila bolja u razdoblju žetve uslijed čega su i silosi bili rasterećeni. Imajući u vidu manji izvoz i veće zalihe, nije isključeno da će i ove godine biti određenih problema u očuvanju kvalitete pšenice u skladištenju, kao što je to bio slučaj i prethodne godine. Svi naši silosi koji raspolažu s najmanje tri silosne ćelije i laboratorijem za analizu kvalitete mogu razvrstavati robu po kvaliteti ako za to postoji interes. Naši pretovarni kapaciteti trenutno su iznad sadašnjih potreba, što nije bio slučaj kada smo na godišnjoj razini izvozili preko četiri milijuna tona žitarica i uljarica.

Alen Kopunović Legetin, hrvatski orguljaš, zborovođa, dirigent i skladatelj

Orgulje su dobile zasluženo mjesto

Dokaz da nikad nije kasno započeti, a potom i ostvariti ono što se želi, naravno uz upornost i uz za to potreban talent, svakako je **Alen Kopunović Legetin**, rodom iz Subotice, koji je unatoč nedostatku potpore stručnih ljudi, ne samo završio glazbenu školu i Muzičku akademiju koje je želio, već je danas diljem Hrvatske poznat kao istaknuti orguljaš, zborovođa, dirigent i skladatelj. Član je Hrvatskog društva glazbenih umjetnika, a iza sebe ima brojne nagrade i priznanja, nebrojeno nastupa diljem Europe, dva solistička albuma...

Sve je počelo u crkvi

Alen Kopunović Legetin osnovnu i srednju glazbenu obrazbu stekao je u Glazbenoj školi u Subotici (maturirao je na teoretskom i klavirskom odjelu). Kao mali ministrirao je u subotičkoj župi Isusa Radnika i, kako kaže, zanimanje za ovo čime se danas bavi počelo je u crkvi.

»Svakoga jutra odlazio sam na mise i čim bi se završile trčao sam na kor ne bih li još uspio otpjevati završnu pjesmu s pjevačima. Nakon mise uvijek sam ostao svirati na

harmoniju, što mi je župnik dopustio. Svira sam samouku i tako je nekako i počelo«, priča Alen.

Kada je bio u četvrtom razredu osnovne, odlučio je upisati se i u osnovnu Glazbenu školu, no nije mu pružena potrebna stručna potpora uz obrazloženje da ima previše godina za započeti tako što i da neće uspjeti sustići ostale. No, to ga nije obeshrabrilo, krenuo je na privatne sate klavira i na koncu uspio što je i namjerio.

»U petom razredu sam upisao Glazbenu školu kad sam položio prvi i drugi razred, a u šestom treći i četvrti pa sam

sustigao ostale koji su krenuli na vrijeme. Potom sam upisao srednju glazbenu, a nakon trećeg srednje Muzičku akademiju u Zagrebu, gdje su mi, kao izvanrednom talentu dali rok da do kraja druge godine izvanredno završim četvrti srednje«, kaže Alen i ističe kako je, kad je prvi put zasvirao harmonij i orgulje, znao da će to biti njegovo zvanje.

»Nije bilo uopće dvojbe hoću li išta drugo raditi u životu osim toga. To je toliko bilo snažno u meni, taj poriv da želim to raditi. Orgulje sam prvi put počeo svirati u Franjevačkoj crkvi u Subotici, a kasnije sam redovito svirao i u katedrali sv. Terezije Avilske s katedralnim zborom.«

Na Muzičkoj akademiji u Zagrebu diplomirao je orgulje 1997. godine i prisjećajući se početaka studija, kaže kako u to vrijeme bački Hrvati tamo nisu baš bili prihvaćeni.

»Ovdašnji neki Srbi su za nas koji smo išli u Hrvatsku govorili da smo ustaše, a Hrvati su govorili što mi iz Srbije dolazimo studirati u Zagreb. To su bile ratne godine. Primjerice, 1994. godine kad je papa **Ivan Pavao II.** prvi put bio u Hrvatskoj, budući da nisam imao hrvatske dokumente, a svirao sam redovito u crkvi sv. Marka na Gornjem gradu, nisam mogao nastupiti na toj misi kao glazbenik jer sam bio iz druge države. Hrvatska se nije ponašala prema nama kao prema Hrvatima. Čovjek se vremenom snađe i privikne, ali se i dalje osjećaš neprihvaćeno i to od zemlje iz koje zapravo potječeš i koja bi te trebala prihvatiti«, prisjeća se Alen.

Usavršavanja i počeci angažmana

Tijekom 1998./99. Alen se usavršavao na Sveučilištu *Mozarteum* u Salzburgu, što mu je, uz odlaske na mise, pružilo dragocjeno iskustvo koje je kasnije primjenjivao u svom radu.

»Nisam bio redoviti student, putovao sam svaka dva tjedna na sate orgulja i klavira. Pitali su me tamo zašto sam došao studirati kad sam već završio fakultet. To mi je bilo čudno pitanje, ali sam odgovorio da sam došao nešto naučiti, na što su se oni nasmijali. Nedjeljama sam stalno išao po misama (u 9 sati u franjevačku, u 10 u katedralu pa u 11,30 još jednom u katedralu). To su bile koncertne mise, prelijepe liturgije u gradu gdje je i sâm **Mozart** skladao mnoštvo svojih misa, i to su sve bile mise uz orkestar, kao da slušate CD, jer salzburška katedrala ima pet orgulja i glazba dolazi sa svih strana. Taj segment mi je zapra-

»Kad sam prvi put zasvirao harmonij i orgulje, znao sam da će to biti moje zvanje. Nije bilo uopće dvojbe hoću li išta drugo raditi u životu osim toga«
*** »Što se tiče Hrvatske, u posljednje vrijeme ima stvarno jako puno orguljaških festivala i orgulje su dobile zasluženno mjesto. Ima jako puno mladih orguljaša koji su stvarno izvrsni. I u Subotici vidim da se lijepo radi, postoji taj neki lijepi profesionalni nivo koji se njeguje, koji je dobar, bilo u crkva-
 ma, bilo u koncertnim prostorima«, kaže Alen Kopunović Legetin**

vo više pomogao nego sama nastava orgulja jer sam kompletno upoznao liturgiju kako može zvučati, što sam dalje u svom radu pokušao nekako prilagoditi i voditi se tom glazbenom estetikom koja je tamo bila stvarno vrhunska.«

Godine 1999. na poziv biskupa msgr. dr. **Antuna Škvorčevića** (budući da je bio zamijećen u crkvi sv. Marka u Zagrebu) Alen odlazi u Požegu gdje je do 2016., znači čitavih 17 godina, djelovao kao orguljaš i zborovođa u crkvi sv. Lovre i kao pontifikalni zborovođa i orguljaš u katedrali te dirigent HKUD-a *Vijenac*.

»U crkvi sv. Lovre nije uopće postojao zbor, morao sam ga osnovati, u katedrali je postojao ali sam kao pontifikalni orguljaš koji svira na biskupskim misama morao nekako objediniti te zborove pa i sa zborom HKUD-a *Vijenac* koji sam kasnije ja preuzeo. To mi je bilo jako izazovno vrijeme da ja kao 'stranac' moram tamo spajati sve domicilne glazbenike i od toga napraviti nešto. Kasnije sam u Požegi radio i u glazbenoj školi, predavao sam orgulje, klavir i zbor, pa sam onda i djecu iz glazbene škole angažirao da pjevaju u katedrali. To su danas odrasli ljudi koji su moje kolege i stvarno imam lijepe uspomene iz Požege.«

U međuvremenu je 2001. godine dobio status samostalnog umjetnika, a 2004./05. usavršavao se na Papinskom institutu za crkvenu glazbu u Rimu, smjer liturgijska glazba.

Godine 2017. odlazi u Zagreb gdje je bio orguljaš i zborovođa u župi Blagovijesti Navještenja Gospodinova.

»Kada sam došao u Zagreb, počeo sam raditi u jednoj glazbenoj školi gdje mi je kolega rekao da na Vrbanima nema zborovođa i da im se javim. Otišao sam, pokucao župniku na vrata, izrazgovarali smo se, tamo opet nije bilo zbora. Meni je valjda bilo poslanje da tamo gdje nema ništa onda ja moram nešto osnovati«, uz smijeh komentira Alen.

Tamo je bio do 2020. godine, a trenutno je orguljaš i zborovođa u župi sv. Maksimilijana Kolbea na Bijeniku u Zagrebu.

Budući da je i orguljaš (kao solist ili uz orkestre) i zborovođa i dirigent, pitali smo ga voli li nešto od toga posebno raditi ili je sve to prosto nerazdvojivo.

»Ne mogu razdvojiti zato što sam od malih nogu u glazbi, sviram orgulje, vodim zborove, sviram u komornim sastavima. Sve je to glazba u različitim segmentima i s različitim ljudima i uvijek mi je nekako najdraže ono čime se bavim. Drago mi je što sam na više strana, sve što je u glazbi, tu sam nekako i ja.«

O orguljama i orguljaškoj glazbi

Alen Kopunović Legetin je 1998. godine u Subotici dobio *Antušovu* nagradu za promicanje kulture bačkih Hrvata. Tijekom studija dobio je Rektorovu nagradu Sveučilišta u Zagrebu, 2010. mu je uručena Godišnja nagrada Grada Požege za doprinos glazbenoj kulturi, a 2013. povelja Oratorijskog društva crkve sv. Marka iz Zagreba kojom je proglašen počasnim članom.

»Diplomirao sam 1997. i bilo mi je drago kad sam ubrzo nakon toga dobio *Antušovu* nagradu. To mi je kao mladom čovjeku puno značilo jer ti to daje poleta i zamaha. Nagrade su te koje nekako potvrde naš rad, da možemo smatrati da smo na dobrom putu i da je to što radimo i za druge dobro, pa tako i narodu od kojeg potječem – Hrvatima Bunjevcima, da i njima to služi na čast i diku.«

U izdanju *Croatia Recordsa* objavljena su mu dva CD-a – 2011. godine *Portret Kraljice* i 2023. *Cantantibus Organis*.

»Moj prvijenac je *Portret Kraljice*, kao što je Mozart sâm rekao – orgulje su kraljice instrumenata pa sam s tim CD-om htio pokazati što sve one mogu. Repertoar je bio od **Bacha** pa do XIX. stoljeća do francuske simfonijske glazbe, presjek orguljaške literature. Drugi CD je imao drugu nit vodilju – *Cantantibus Organis* geslo je sv. Cecilije, zaštitnice crkvene glazbe i na njemu sam prikazao orgulje kroz liturgijsku godinu. Ovaj je album snimljen na izvrsnim orguljama požeške katedrale sv. Terezije Avilske«, ističe on.

Alen s oko 15 godina s katedralnim zborom iz Subotice

Alen je svirao na više desetaka orgulja diljem Europe, u Hrvatskoj gotovo u svim hrvatskim katedralama te ističe da ne bi mogao izdvojiti niti jednu, odnosno na svakoj uživa svirati.

»U graditeljstvu orgulja postoje razne škole – talijanska, njemačka, francuska, španjolska, engleska i za svake orgulje postoji posebna literatura. Najbolji je spoj npr. kad idem u Dalmaciju da na orguljama venecijanske škole sviram majstore koji su skladali u 17., 18. stoljeću. Onda kad dođem na neke francuske orgulje najbolje je svirati francusku literaturu. Kao i Bacha na orguljama njemačkih majstora. Prema tome, kad se pogodi da sviram literaturu na instrumentu koji je određene škole, onda su mi te najbolje i onda ta literatura najbolje i zvuči. U tom smislu treba uvijek gledati odakle je graditelj i nekako literaturu prilagoditi tom stilu, onda su te orgulje najbolje. Ja sam stvarno prošao svu literaturu, od ranog baroka do danas kada mi mladi skladatelji posvećuju određene skladbe, zbog čega sam jako sretan, dobijem nove skladbe s posvetom. Ovisi kad sam u kojoj fazi, kad se čega dohvatim to radim i uživam. Svakako svirati orgulje nasuprot jednog orkestra je uvijek veliki izazov jer su one same po sebi orkestar pa kad sviraš s orkestrom to se upotpunjuje, to bude jedan ogroman dijalog, puno boja, puno tonova. Također uz zborove ili uz razne soliste, bilo vokalne, bilo instrumentalne, orgulje se uvijek jako dobro uklapaju. Ne mogu ništa izdvojiti, to je sve ljepota.«

O orguljaškoj glazbi u Hrvatskoj te u njegovom rodnom gradu Subotici, kaže:

»Što se tiče Hrvatske, u posljednje vrijeme ima stvarno jako puno orguljaških festivala i orgulje su dobile zasluženno mjesto. Ima ih u Dalmaciji, Istri, kontinentalnoj Hrvatskoj, Slavoniji. Ljudi se zaista trude prezentirati orguljašku glazbu i ima jako puno mladih orguljaša koji su stvarno izvrsni. I u Subotici vidim da se lijepo radi, postoji taj neki lijepi profesionalni nivo koji se njeguje, koji je dobar, bilo u crkvama, bilo u koncertnim prostorima«.

Biografija Alena Kopunovića Legetina doista je prebogata i prosto je nemoguće nabrojati gdje je sve nastupio, s kim je surađivao, na koje je sve načine bio angažiran, no izdvojiti ćemo još po neki podatak: ima uspješnu suradnju s muškim klapama *Stine* i *Leggero* za koje aranžira i sklada. Bavi se i skladanjem liturgijske i duhovne glazbe (mise, moteti, psalmi). Član je tria *FIAT LUX* uz sopranisticu **Josipu Lončar** i trubljača **Daria Teskeru**. Bio je član žirija županijskih i državnih natjecanja orguljaša.

Ove godine je nastupio i na prvom Orguljaškom maratonu u koncertnoj dvorani *Vatroslav Lisinski* gdje su se svojim programom predstavili trenutno najbolji orguljaši Hrvatske.

Veze sa Suboticom

Alen relativno često dolazi u Subotici za koju ga vežu prije svega obiteljske, a potom i prijateljske veze pa i poneki nastup.

»Sve što sam u posljednje vrijeme dolazio u Subotici bilo je vezano za moju obitelj, dolazim često i za blagdane, a ako bude neka prigoda odsviram misu.«

Na pitanje koliko prati događanja u ovdašnjoj hrvatskoj zajednici, odgovara:

»Vidim da se običaji bačkih Hrvata prezentiraju na svakom polju – od folkloru, glazbe do naših slamarki koje su baš posebne u svijetu. Lijepo je što se možemo na takav način predstaviti da drugi vide naše veliko bogatstvo tradicije koje nije usahnulo nego se prezentira kroz brojne manifestacije u Subotici, a to se može pratiti i putem društvenih mreža pa je dostupno i ljudima vani«.

Glazba koju svira nije i ona koju jedino i najrađe sluša, a u životu mu posebno znači humor.

»Slušam svaku vrstu glazbe, gdje god osjetim neku iskrenost, zanos, ljubav, da taj umjetnik radi ono što treba raditi odnosno ono čemu glazba zapravo treba služiti, da nam privuče pažnju, da nas u nekim momentima opusti. Kad osjećam taj iskreni instinkt i tu neku predanost, posvećenost, onda mi je ta vrsta glazbe lijepa, bilo kog žanra da je. U slobodno vrijeme volim zabaviti, opustiti, nasmijati ljude jer humor je pjev duše. Trebamo se puno smijati jer stvari koje nam u životu predstavljaju problem treba preokrenuti na pozitivno, kroz smijeh, mahnuti rukom i ići dalje. Humor je jedna jako lijepa stvar, i sam se puno smijem pa gledam i druge nasmijati da nam bude lakše«, kaže na koncu Alen Kopunović Legetin.

I. Petrekanić Sič

Detalji koji mentalitet znače

Tko je makar i s pola uha čuo kako govori predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** mogao se uvjeriti u to kako je riječ o čovjeku koji zna (i umije) sve: poznata su mu sva sela i zaseoci u Srbiji, ekonomiju vidi u kristalnoj kugli, razumije se u akušerstvo bolje od svoje mame (ispravljao ju je koliko je bio težak kad je rođen), dijeli »banane« tinejdžerima da bi ih kasnije podučavao košarci, peče palačinke, kuha pekmez... Ma... sve! Ili, bolje rečeno, skoro sve. Jer, tko ga malo pažljivije sluša primijetiti će i da predsjedniku Srbije u svojoj posvećenosti oko detalja promaknu naizgled iste ili čak i krupnije stvari.

Prošloga tjedna, kada je riječi bilo o subotičkom željezničkom kolodvoru, mogli smo uočiti da mu je zbog brige oko nedostatka natpisa na mađarskom jeziku promakao detalj vezan za hrvatski, a ovoga će puta riječi biti o još jednoj sitnici koja bi se baš zgodno uklapala u one poznate zadatke na stranicama posvećenim djeci »pronađite razlike«.

Putnici koji već mjesec-dva čekaju vlak za Segedin znaju da do perona moraju proći kroz novoizgrađeni podzemni hodnik te se do željenog kolosijeka uspeti stepenicama ili liftom. Nakon davnih iskustava sa starim, oronulim i zapuštenim kolodvorom već prvi dojam ruši s nogu. Vauuuu, kakva promjena! Novo, čisto, uredno (što bi rekao predsjednik), svugdje oznake na srpskoj cirilici i engleskoj latinici (bez mađarskog, što bi primijetio predsjednik i bez hrvatskog, što bi dodao doljepotpisani), platforma na peronu pokrivena i sa sjedalima, svugdje okolo veliki satovi koji pokazuju točno vrijeme, tračnice sjajne, a kamen na pruži nov, kao da je sad stigao s neke jadranske plaže. Ma, ako baš ne žuri, čovjek može i propustiti vlak i sačekati drugi samo da bi se nagledao te ljepote. Istina, ako malo bolje razmisli, isti taj čovjek sjetiti će se da je nešto slično već vidio na nekoj mađarskoj, austrijskoj ili njemačkoj seoskoj željezničkoj stanici, svejedno. Ako, pak, još malo bolje razmisli i na um mu padnu upravo detalji, onakvi iz dječjeg zadatka »pronađite razlike«, čovjek će ih

u mozganju teškom mukom uočiti. Sve je, naizgled, isto kao i na najmodernijim postajama, a najjači dojam svakako ostavlja fascinacija »novim, čistim i urednim«. Ispije li u tom divljenju čovjek bočicu mineralne vode ili soka, pa još usput i zapali – jer, za razliku od Mađarske ili Njemačke – nigdje nema znaka s prekrštenom cigaretom i pripadajućeg teksta »забрањено пушење«, »no smoking« (a o »tilos a dohányzás« i »zabranjeno pušenje« da i ne govorimo).

E, tek nakon tog detalja čovjeku se u trenu rasprši balon u kom su bila smještene ugodne usporedbe s razvijen(ij) im svijetom, ustupajući mjesto blagom razočaranju kakvo obično slijedi nakon oduševljenja kada majstori odu i uočavanja da gletovanje baš i nije urađeno najbolje, a ni plaša nije izvučena najispravnije. Koliko se god mi trudili, ipak će se naći neki detalj po kom će se jasno uočiti razlika između »njih« i »nas«. Koliko se god mi trudili, ipak će i nakon svježeg završenog posla ostati neki detalj koji će nas podsjećati na onu ružnu konotaciju koju pojam Balkana sa sobom nosi. Nigdje, naime, kante za otpad, a na svakoj seoskoj željezničkoj stanici u Austriji ima ih na dohvat i lijeve i desne ruke! U nedostatku ovog sitnog sanitarnog detalja – u to ne treba sumnjati – »novo, čisto i uredno« kamenje pored perona s kog polazi vlak za Segedin vrlo brzo naružit će opušci, a možda i poneka plastična boca, papir od bureka ili pocijepani list novine i vratiti nas na sliku na koju smo i inače navikli: grafitima izvrljane zidove i smeće po travnjacima.

Nije uputno sumnjati u to da je cijela procedura oko planiranja i rekonstrukcije željezničke pruge Beograd – Budimpešta na našem dijelu prošla kroz brojne stručne kontrole kako bi se zamišljeni promet vlakova odvijao brzo i, što je najvažnije, sigurno. Nije uputno sumnjati ni u to (mada podvožnjak na Palićkom putu opominje) da je istu proceduru prošao i subotički željeznički kolodvor kako bi putnici na njemu uživali u komforu i, što je najbitnije, bili sigurni dok čekaju vlak. Ali, kako to da za sve ovo vrijeme nijedna kontrola – pa ni sâm predsjednik koji sve uočava do dubine od dva metra – nije primijetila tako banalan detalj kao što je nedostatak kanti za otpad? Pa to je kao trepa bez escajga, kao odlazak na plažu bez kupaćih gaća!

Iako je odgovor na ovo pitanje samo jedan: nešto nedostaje, on se ipak račva na dva dijela. Prvi se možda tiče našeg mentaliteta, a drugi, nedajbože, da je za završne radove usfalilo novaca. Ako je riječ o prvom, tu je zaista teško pomoći. Ako je riječ o drugom, izlaz je jednostavan: ili raspisati tender za kante za otpad ili iste nabaviti uz pomoć slanja sms-a na namjenski broj.

Z. R.

Cijene stanova u novogradnji

Skuplje nego prošle godine

U Vojvodini se cijena stanova povećala u svim gradovima i općinama. Najveće povećanje imaju Bačka Palanka za 30,7 %, Sombor za 21,8 %, Srijemska Mitrovica za 23,1 %, Grad Novi Sad za 15,6 %, Ruma za 15,4 % te Subotica 12,9 %

Prosječna cijena stanova novogradnje u Srbiji u prvom polugodištu ove godine iznosila je 215.481 dinara po metru četvornom, što je u odnosu na isto razdoblje prošle godine povećanje od 0,8 %, objavio je Republički zavod za statistiku.

Najskuplji kvadrat u prvoj polovici ove godine koštao je 520.616 dinara u beogradskoj općini Savski venac, a najjeftiniji 61.013 u Bujanovcu. Promatrano prema općinama, najviše cijene novoizgrađenih stanova zabilježene su u beogradskim općinama te u Novom Sadu, Užicu, Čajetini, Vrnjačkoj Banji i niškim općinama Medijana i Crveni krst.

U Somboru skuplje za 28 posto

U Gradu Beogradu prosječna cijena kvadratnog metra novoizgrađenog stana u prvoj polovici ove godine

iznosila je 307.297 dinara, Zemunu 269.891, Surčinu 173.200, u Gradu Novi Sad 230.338, u Srijemskoj Mitrovici 169.076, u Subotici 146.513, u Somboru 131.410 te Rumi 121.029.

Na državnoj razini cijena po kvadratu za isto razdoblje u odnosu na prošlu godinu povećala se za 0,8 %. Najveće povećanje cijena zabilježeno je u Užicu za čak 73,3 % i beogradskoj općini Čukarica – 54,5 %, a smanjenje u regiji južne i istočne Srbije u Općini Negotin – 18,1 %.

U Vojvodini se cijena stanova povećala u svim gradovima i općinama. Najveće povećanje imaju Bačka Palanka za 30,7 %, Sombor za 21,8 %, Srijemska Mitrovica za 23,1 %, Grad Novi Sad za 15,6 %, Ruma za 15,4 % te Subotica 12,9 %.

Površina prodanih novoizgrađenih stanova u prosjeku je iznosila 54 metra kvadratna, priopćio je RZS.

Stanovi najveće površine gradili su se ove godine u Tutinu, s prosjekom od 89 metara kvadratnih. Nakon Tutina, općine s najvećim novoizgrađenim stanovima su beogradske – Savski venac (78) i Vračar (78) koje imaju i iznadprosječnu cijenu po kvadratu. Prosječna površina novoizgrađenog stana u Gradu Beogradu u prvoj polovici ove godine je 58 metara kvadratnih, u Gradu Novi Sad 51, Subotici 53, Somboru 57, Srijemskoj Mitrovici 52.

Najmanji stanovi građeni su u općinama južne i istočne Srbije.

Mali stanovi najtraženiji

Vlasnica agencije za nekretnine iz Sombora **Inata Lalić** kaže kako je prosječna cijena kvadrata u tom gradu u novogradnji oko 1.200 eura, a najlakše se prodaju jednosobni stanovi, površine od 20 do 45 kvadratnih metara. U proteklih godinu dana stanovi su se više kupovali za gotovinu nego na kredit.

»U posljednjih šest mjeseci povećao se broj onih koji stan kupuju putem stambenih kredita, budući da su kamatne stope u bankama dosta niže nego prije godinu dana. Namjena za kupljene stanove je šarena, ravnomjerno su zastupljeni oni kojima je to prva nekretnina i oni koji kupuju drugu nekretninu radi daljnjeg izdavanja. Događa se također da ljudi prodaju kuće i presele se u manji stan jer više nemaju potrebu za većom stambenom jedinicom. Sudeći po tome kakve su trenutačno cijene nekretnina i s obzirom na to da je prodaja novogradnje u Somboru u opadanju u odnosu na prije godinu dana, moje viđenje je da će od zime doći do nekog blagog pada cijene kvadratnog metra. Mnoge kolege u okruženju nisu toga mišljenja, ali kada se uzme u obzir svjetska politika i tendencija kretanja cijena na globalnom tržištu, morat će doći do korekcije cijena u nekom iznosu od desetak procenata«, rekla je Inata Lalić.

Agent za prodaju nekretnina **M. V.** iz Subotice smatra kako cijene kvadrata stanova u novogradnji neće opadati, barem što se tiče ovoga grada. Rekao je kako se prosječna cijena stanova u novogradnji s kojom njihova agencija ima dodira kreće od 1.300 do 1.800 eura s PDV-om, ovisno od lokacije gdje se zgrade nalaze.

»Najpopularniji stanovi u Subotici su oni koji se kreću između 30 i 40 kvadratnih metara, oni su ujedno i najskuplji. Klijenti s kojima mi radimo uglavnom uzimaju stambene kredite jer su kamatne stope banaka niže nego u ranijem periodu. Što se tiče namjene stanova, 50 % su oni koji uzimaju primarnu, a 50 % kupaca uzima sekundarnu nekretninu. Cijena kvadratnog metra po mom mišljenju neće ići niže, prodaja stanova se povećava u Subotici, ništa drastično, ali svakako nema pada u tražnji«, rekao je on.

Trend rasta cijena nekretnina vidljiv je i u Šidu. Do prije nekoliko mjeseci cijena kvadratnog metra stana u Šidu bila je od 600 do 800 eura. Sada je cijena znatno viša, a i više je novoizgrađenih stanova.

»Cijena ovisi o lokaciji. U novogradnji, u centru grada cijena je 1.350 eura plus PDV. Na nešto udaljenijoj lokaciji od centra grada, cijena kvadratnog metra stana u novogradnji je 950 eura bez PDV-a, dok se u starijoj gradnji cijena kreće od 700 do 800 eura. Poskupljenje nekretnina uvjetovano je općim trendom poskupljenja nekretnina u Srbiji i povećane potražnje za stanovima u općini Šid. Razlog tome je i najava dolaska stranih investitora kao i razvoj turizma u našoj općini«, kažu u jednoj šidskoj agenciji za promet nekretnina i ističu da je primjetan pad interesa za iznajmljivanje i prodaju poslovnog prostora.

J. D. B. / I. U. / S. D.

	prosječna površina stanova u metrima kvadratnim	cijena po metru kvadratnom u dinarima
SRBIJA	54	215.481
Grad Beograd	58	307.297
Voždovac	54	274.787
Vračar	78	339.370
Zvezdara	50	242.295
Zemun	56	269.891
Lazarevac	57	136.890
Mladenovac	58	118.039
Novi Beograd	63	360.447
Obrenovac	53	166.355
Palilula (Beograd)	58	229.160
Rakovica	59	260.007
Savski venac	78	520.616
Sopot	65	130.441
Stari grad	66	480.351
Surčin	54	173.200
Čukarica	58	336.022
Grad Novi Sad	51	230.338
Bačka Palanka	60	132.366
Vrbas	73	118.490
Vršac	55	126.240
Žabalj	68	144.631
Zrenjanin	57	142.072
Indija	49	145.843
Irig	48	122.557
Kovin	65	131.458
Pančevo	64	156.598
Ruma	53	121.029
Sombor	57	131.410
Srbobran	60	132.176
Srijemska Mitrovica	52	169.076
Stara Pazova	54	140.551
Subotica	53	146.513
Temerin	51	150.076
Šid	47	114.868

Pomoć Caritasa za pokretanje vlastitog posla

Zahvaljujući projektu »Your Job 2« pet mladih iz Srijema dobilo je punu mentorsku obuku i trening u cilju kreiranja svog biznis plana dok su dvije osobe bile i financijski podržane

»Your Job 2« druga je faza implementacije istimenog projekta koji je realiziran u razdoblju od travnja 2019. do srpnja 2022. godine. Rezultati postignuti u prvoj fazi osigurali su nastavak potpore donatora za usluge karijernog vođenja i savjetovanja za mlade u okviru Caritasovih centara, kao i financijske mjere podrške u vidu plaćene stručne prakse, profesionalnih obuka ili bespovratnih sredstava za samozapošljavanje. Projekt »Your Job 2« provodi se regionalno u partnerstvu Caritasovih organizacija: Caritas Austrije (nositelj projekta), Caritas Srbije, Caritas Bosne i Hercegovine, Caritas Albanije, Caritas Kosova. Odnedavno, pristupile su i organizacije Caritasa Makedonije i Caritasa Crne Gore. Osim Caritasa Srbije, implementacijski partneri u Srbiji su Biskupijski Caritas Zrenjanin, Biskupijski Caritas Srijem i Caritas Niš. Projekti se implementiraju u Zrenjaninu, Sečnju, Šidu, Irigu, Nišu, Aleksincu, a dobna skupina koja je obuhvaćena ovim projektima su mladi od 15 do 35 godina starosti. Projekt ima za cilj pridonijeti radnoj integraciji mladih iz jugoistočne Europe. Zahvaljujući ovom projektu pet mladih iz Srijema dobilo je punu mentorsku obuku i trening u cilju kreiranja svog biznis plana dok su dvije osobe bile i financijski podržane.

Pokretanje vlastitog posla i usavršavanje

Zahvaljujući financijskoj podršci u okviru projekta »Your Job«, u iznosu od 4.000 eura, dvadesetsedmogodišnji **Davor Logarušić** iz Šida pokrenuo je vlastiti posao. Uz pomoć odobrenih sredstava kupio je stroj za rezanje drva.

»Dok nisam kupio vlastiti stroj za rezanje drva, radio sam kod drugih i tako zarađivao za život. Budući da sam imao iskustva u tom poslu, želja mi je bila kupiti vlastiti stroj, otvoriti tvrtku i započeti vlastiti posao. Međutim, nisam imao dovoljno sredstava da to ostvarim. Saznao sam za projekt 'Your Job', raspitao sam se i otišao na razgovor u ured u Šidu. Aplikirao sam za sredstva i dobio ih i uz pomoć njih kupio stroj i započeo posao. Sada samostalno radim u šidskoj općini, sezona je i posla ima. Zadovoljan sam i zahvalan, jer da nije bilo tog projekta ne bih uspio ostvariti svoju poslovnu zamisao. Preporučio

bih svim mladima da iskoriste pogodnosti koje nudi ovaj projekt«, ističe Logarušić.

Ivan Darabašić iz Šida pohađao je tečaj za digitalni marketing preko projekta »Your Job« zahvaljujući čemu je usavršio vještine digitalnog marketinga, osnaživši se da pokrene i registrira vlastiti posao na internetu.

»Projekt 'Your Job' za mene je bio prava prekretnica. Prijavio sam se jer sam vidio priliku da unaprijedim vještine koje su danas ključne za svaki posao, digitalni marketing. Kao netko tko već nekoliko godina vodi svoj biznis prodaje, znao sam da je vrijeme da naučim kako efikasno da iskoristim platformu Tik Tok, koja ima ogroman potencijal za promociju. Tečaj Tik Tok marketinga koji mi je projekt financirao s 300 eura bio je ključan u tome. Naučio sam kreirati video klipove koji ne samo da privlače pažnju, već i stvaraju priču oko mog brenda. To mi je omogućilo da svoje poslovanje podignem na višu razinu, dosegne novu publiku i povećam prodaju«, ističe Ivan i dodaje da bi mladima preporučio da ne propuste šansu koju nudi ovaj projekt, jer kako kaže, svaki tečaj ili nova vještina mlade čini konkurentnijim na tržištu rada.

Najveća zainteresiranost za poduzetništvo

Zahvaljujući projektu »Your Job« mladi mogu raditi na svom karijernom planu. Kroz individualno karijerno vođenje i savjetovanje kreira se pojedinačni plan za svaku mladu osobu koja zajedno s karijernim savjetnikom osmišljava svoj cilj kao i korake za njegovo ostvarivanje. Osim karijernog savjetovanja, projekt »Your Job« pruža podršku mladima kroz druge programe kao što su plaćena stručna praksa, profesionalni tečajevi, treninzi za meke vještine kao i mentorstvo i financiranje poduzetničkih ideja.

»Ove projektne aktivnosti imaju za cilj osnaživanje mladih na tržištu rada i povećavanje njihovih šansi za stjecanje prvog radnog iskustva i održivog zaposlenja u lokalnoj zajednici. Iako je Šid mala sredina, među mladima se tijekom i nakon školovanja uočava potreba za kontinuiranom karijernom podrškom i usmjerenjem. Jedan od problema na koji nailazimo u Šidu jest veliko osipanje mladih i odlazak u veće gradove i inozemstvo.

Davor Logarušić

Usprkos ovom problemu projekt 'Your Job' sa svojim aktivnostima, radionicama i inicijativama uspijeva mladima osigurati sigurniju budućnost i ostanak u gradu kroz dugoročnije zaposlenje. Mladi sa sela uglavnom su fokusirani na obiteljske poslove i radove u poljoprivrednim gospodarstvima, te veću zainteresiranost nailazimo u gradu gdje se mladi javljaju kako bi se više informirali o svojim karijernim mogućnostima. Kroz individualno karijerno vođenje i savjetovanje do sada je prošlo oko 160 mladih ljudi; neki od njih bili su uključeni i u programe stručne prakse, profesionalne tečajeve, kao i treninge mekih vještina. Definitivno se najveća zainteresiranost primjećuje kod programa samozapošljavanja, gde se najviše javljaju mladi i ambiciozni pojedinci sa svojim biznis idejama. Ovo ukazuje da mladi imaju povećano interesiranje za poduzetništvo i da se mnogi žele oprobati na tom putu», navodi karijerna savjetnica za mlade na projektu »Your Job« **Sara Žurovski**.

Podrška lokalnih samouprava

Projekt je najveću podršku dobio od općina, kako u Šidu tako i u Irigu. Na početku projekta potpisan je Me-

morandum o uzajamnoj suradnji i razumijevanju.

»Na konstruktivnim sastancima imali smo priliku dobiti bolji uvid u aktualno stanje mladih u danim općinama i putem kojih kanala možemo dosegnuti što veći broj mladih u potrebi. Također, župnik katoličke crkve u Šidu vlč. **Bošnjaković** pomogao nam je prilikom implementacije projekta u samim počecima, što nam je pomoglo da stupimo u kontakt i s mladima iz ruralnih sredina. U bliskoj budućnosti u partnerstvu s Općinom Šid planiramo organizirati tribine i okrugli stol s temom 'Mladi Šida: perspektive za budućnost i zapošljavanje' na kojem će sudjelovati svi bitni akteri iz javnog i civilnog sektora. Ovaj događaj jest od velikog značaja za otvaranje međusobnog dijaloga i stvaranje bolje mreže partnera koji se bave pitanjima i problemima mladih u Šidu«, navodi Žurovski.

Također dodaje da su u stalnom kontaktu s mladima. Zahvaljujući aktivnostima i dosadašnjim rezultatima, ured (tzv. centar za mlade) u Šidu prepoznat je među mladima kao mjesto na kome se svakodnevno mogu informirati o projektnim aktualnostima i zakazati svoje karijerno savjetovanje.

»Program za pokretanje vlastitog biznisa na projektu 'Your Job' završen je početkom ove godine. Tijekom cijele godine naš centar organizira treninge mekih vještina (trening za komunikacijske vještine, vještine aktivnog traženja posla, vještine upravljanja vremenom, vještine upravljanja stresom). Ove radionice, kao i sve usluge projekta, potpuno su besplatne, a o detaljima i

datumima održavanja radionica mladi se mogu informirati pozivom na telefon 063-438-037 i 063-251-220 ili praćenjem naših društvenih mreža. Mladi iz Šida i Iriga imaju priliku dobiti podršku koja je ključna za početak ili unaprjeđenje karijere. Ulaganjem u vlastiti razvoj mladi otvaraju vrata za bolje mogućnosti na tržištu rada. Kroz stručno vođenje, obuke i prakse, mladi mogu steći konkretne vještine, iskustvo, profesionalne certifikate koji ih čine konkurentnijim na tržištu rada. U ovim nesigurnim vremenima ovakav projekt može biti prekretnica koja ih usmjerava k ostvarenju njihovih ciljeva. Najveći benefiti su što projekt nudi plaćene stručne prakse i profesionalne obuke koje omogućuju stjecanje iskustva i certifikata, i to sve besplatno. Ovo je prilika za mlade da unaprijede svoje vještine, steknu radno iskustvo i uđu na tržište rada s većim samopouzdanjem i konkretnim kvalifikacijama«, ističe na koncu Sara Žurovski.

Projekt financira Austrijska agencija, Caritas Francuske, Caritas Austrija, a od studenoga projektu se priključio i *Reonovabis*. Centri za mlade »Your Job« nalaze se u Šidu, Nišu, Zrenjaninu i Aleksincu. Također, mladi mogu posjetiti Facebook stranicu *Your Job Srbija*.

S. D.

134. rođendan Gradske knjižnice Subotica

Marija Kujundžić najvjernija čitateljica Dječjeg odjela

Učenica šestog razreda OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice **Marija Kujundžić** proglašena je za najvjerniju čitateljicu Dječjeg odjela Gradske knjižnice Subotica za 2024. godinu. Ova titula pripala joj je uz još dvije djevojčice koje su također nagrađene. Za dar su dobile knjigu koje su im uručene na rođendanskoj žurki knjižnice priređenoj 14. listopada. Iako živi daleko od grada, Marija redovito dolazi u knjižnicu ili po svojim ukućanima pošalje popis da joj zamijene knjige. Budući da je jako skromna, doznali smo od njezine knjižničarke da Marija upravo čita 32. knjigu od početka godine. Sudjelovala je ona prošle školske godine i na kvizu za poticanje čitanja *Čitanjem do*

zvijezda te je tako stigla i do nacionalne razine koja je u svibnju održavana u Čakovcu (Hrvatska). I na proslavi u knjižnici odmah je počela čitati knjigu koju je dobila na dar. Takva je Marija.

Uz Mariju, rođendanskom tulumu prisustvovali su i učenici 4. razreda nastave na hrvatskom jeziku OŠ *Matko Vuković* iz Subotice sa svojom učiteljicom **Soňjom Konkolj**. Oni su za subotičku knjižnicu, koja je 13. listopada proslavila 134. rođendan, pripremili i rođendansku čestitku koju su joj odrecitali. Uz *Matkovce* na žurci su bili i drugi đaci pa su svi skupa, kao i na svakom dobrom rođendanu, sudjelovali i u zabavnim igricama.

B. I.

Glazbeno natjecanje u Mađarskoj

Ines Vojnić na *MiCROfon-u*

U Petrovom selu (Gradišće, Mađarska) 11. listopada održano je glazbeno natjecanje za mlade pod nazivom *MiCROfon* u organizaciji Hrvatske državne samouprave i Kulturno-prosvjetnog centra i odmarališta Hrvata u Mađarskoj. U natjecanju su, po prvi puta, sudjelovali mladi hrvatske manjine iz Srbije, zahvaljujući predsjedniku državne samouprave **Ivanu Guganu**. Predstavnica hrvatske zajednice iz Srbije bila je učenica 1. razreda subotičke Gimnazije *Svetozar Marković* **Ines Vojnić**, u pratnji profesorice hrvatskog jezika i književnosti **Morene Rendulić**.

Uime Hrvatskog nacionalnog vijeća glazbenoj manifestaciji *MiCROfon* prisustvovala je predsjednica **Jasna Vojnić**.

H. R.

Priprema Veslačkog kluba *Iktus* iz Osijeka

Državni prvak na Paliću

Početkom listopada veslači *Iktusa* iz Osijeka boravili su nekoliko dana na Paliću i na mirnoj jezerskoj vodi trenirali za predstojeće državno prvenstvo u Zagrebu. Suradnja Veslačkog kluba *Iktus* i Veslačkog kluba *Palić* traje dugi niz godina, a ove mini pripreme početkom listopada realizirane su kao svojevrsni kontinuitet ranijih ovogodišnjih priprema koje je osječki veslački klub na Paliću imao prije juniorskog državnog prvenstva.

»Nakon treniranja na Paliću postali su državni prvaci i uvidjeli kako je Paličko jezero zbilja idealno za odličnu pripremu. Ovoga puta su došli sa seniorskom momčadi, jer im predstoji seniorsko državno prvenstvo na Jarunu u Zagrebu. Povratak VK *Iktus* na Palić samo potvrđuje naše dobre sportske odnose, ali i ukazuje kako se na ovom jezeru mogu obaviti vrhunske pripreme za bilo koju vrstu veslačkog natjecanja. Vrijeme ih je poslušilo; istina, jutro su bila malo hladnija, no vjerujem kako će nakon nekoliko trening dana na Paliću ponovno ostvariti odlične rezultate«, kaže predsjednik UO i trener VK *Palić* **Edmond Čipak**.

Trener VK *Iktus* **Dominik Matijević** kaže da su uvjeti na Paliću odlični za treninge.

»Prvenstveno zbog odličnih odnosa koje imamo s domaćinima iz VK-a *Palić*. Odlično se osjećamo i imamo ono što nam je najpotrebnije – stazu. Naime, doma u Osijeku veslamo na Dravi i nemamo bove i postavljenu stazu, a za pripremu pred veliko natjecanje to nam je zbilja potrebno. U ovih nekoliko dana radili smo najviše na usavršavanju svega onoga što smo radili u proteklih godinu dana. Nemamo baš previše vremena za pojačani intenzitet, jer je državno prvenstvo 5. listopada, nego je

naglasak na što preciznijem zaveslaju. Na Palić smo doveli ukupno 17 veslača koji će činiti osnovicu naše momčadi na natjecanju u Zagrebu«, kaže Matijević.

VK *Iktus* osnovan je 1971. godine, a osvojio je 36 svjetskih odličja, od toga i tri olimpijska.

»Nakon razdoblja od nekoliko godina male rezultatske stagnacije, ponovno se pokušavamo vratiti u sami vrh hrvatskog momčadskog veslanja. Nedavno smo uzeli finale hrvatskog kupa, a sada imamo cilj postati momčadski prvaci Hrvatske što nismo uspjeli biti još od 2010. godine. Na Paliću nam je fantastično jer ovdje imamo odlične prijatelje s kojima surađujemo već dugi niz godina. Bili smo tu u srpnju s juniorima pa smo pobijedili i eto idemo tom tradicijom i sa seniorskom momčadi. Ako nas prime domaćini, doći ćemo i nagodinu«, kaže glavni trener VK *Iktus* **Krešimir Žarković**.

Među osječkim veslačima koji su trenirali na Paliću bio je **David Šain**, veslač VK *Iktus* i olimpijski vicešampion.

»Na Paliću sam se pripremao za nastup u disciplinama samac i osmerac. U 'prošlosti' sam bio olimpijski viceprvak u četvercu (braća **Sinković** i **Damir Martin**) i dvostruki svjetski prvak, a sada se pokušavam izboriti u pojedinačnoj konkurenciji. Iako imam 36 godina, još uvijek se osjećam sposobnim za dobar rezultat, a vjerujem kako će mi ovi odlični uvjeti na Palićkom jezeru uvelike pomoći da budem uspješan na budućim natjecanjima. Glavni plan je osigurati nastup na sljedećoj Olimpijadi u Los Angelesu i boriti se za ono što mi nedostaje – zlatnu olimpijsku medalju«, kaže Šain.

D. P.

Naši gospodarstvenici (CCIV.)

Igranje bojama

»Opredijelili smo se za auto program, odnosno za pravljenje boja za automobile, ali i sva ostala vozila, od bicikla do aviona. Kada kažem aviona, zaista to i mislim jer smo i to radili, ali i boje za traktore i radne strojeve, čamce, vagone...«, priča Željko Cvijin

Prije deset godina u Subotici je otvorena *Delta spektra* – farbara, no ne obična, nego specijalizirana za auto boje i prateći materijal. Tako nas u priču uvodi većinski vlasnik i direktor firme *Delta spektra* **Željko Cvijin**, koji je s partnerom **Zoltanom Pinterom** odlučio pokrenuti vlastiti posao.

Ovim poslom počeo se baviti još 1992. godine kada se uposlio u farbari, prvo kao vozač, a kasnije i kao prodavač u radnji, da bi posljednjih devet godina u toj firmi radio kao poslovođa. Imao je bogato iskustvo, od 19 godina, kada je odlučio biti sam svoj gazda, a danas je zadovoljan tadašnjom odlukom.

U znaku jubileja

»Ove godine 14. srpnja smo proslavili naš mali jubilej, koji je nama velik. Opredijelili smo se za auto program, odnosno za pravljenje boja za automobile, ali i sva ostala vozila, od bicikla do aviona. Kada kažem aviona, zaista

to i mislim jer smo i to radili, ali i boje za traktore i radne strojeve, čamce, vagone...«, priča Cvijin i pojašnjava kako su stacionirani u Subotici, no mušterije ima iz cijele Vojvodine.

Iako nama laicima miješanje boje izgleda zanimljivo i vrlo jednostavno, ono je produkt znanja i iskustva.

»Boje, konkretno auto boje, počeo sam miješati još 1996. godine i za taj posao je potrebno određeno znanje i prije svega iskustvo. Često znam reći kako sada već puno pamtim i kad s kolegama spominjemo *mikrofiš* koji je bio inovacija u ono vrijeme, onda dodam da sam radio još dok su kodovi, odnosno laički rečeno formule, bili na papiru. Kasnije je došao *mikrofiš* na kom je bilo tisuću kodova za razne nijanse boja, pa kada ih imate nekoliko, onda vam je jasno koliko ima nijansi. Tada su postojale recepture za 2,5 dl, pa onda 1/2 l, 1, 2 i 3 litre, a sve ostalo se moralo računati 'pješice'. Danas je to kompjuterizirano. No, i onda je samo receptura kompjuterizirana, a čovjek sve mora ručno uraditi. I samo jedna kap više ili manje, mijenja sve«, priča Cvijin.

Kao i sve, danas je »igranje« bojama dostupno i na internetu i često ljudi misle kako je to zapravo vrlo jednostavno, ali stvarnost je nešto drugačija.

»Problem koji je danas prisutan jeste što su se nekada auti pravili kvalitetno, kvalitetan lim, boja, koja je i poslije 10 godina ista, a farbali su ih ljudi. Sada je sve to zanemareno, puno je više robotike, farba se robotski, a autoindustrija štedi, te se tanko nanosi boja. Koriste

se više izražajnije boje kako bi u očima kupca auti bili primamljiviji. To su agresivne boje, koje mi zovemo tro-slojne boje, jer tu ide prvo baza, pa ide *perla* (čestice koje određuju nijansu boje), te zabojeni lak koji daje taj intenzitet. E sad, problem je u tome što sunce za 3, 4 ili 5 godina 'pojede' te pigmente u boji i nastaju problemi. Kad mušterija želi ofarbati samo vrata, onda je problem. Mi imamo intenzivnu boju, a na autu je već izblijedila», priča sugovornik i pojašnjava: »Nisam mogao zamisliti da ću ikada imati čitač boja. To je skener uz pomoć kojeg skeniramo boju na autu i on nam očita 'kod'. Na temelju toga se pravi boja koja odgovara. To je naš poluproizvod, jer sada drugi dio posla ovisi od autolakirera, podloge, iskustva i znanja... Svaka greška dodatno košta, a često

se mora raditi i sjenčenje, kako bi se izbjegli prijelazi i vidljivost razlike – no to više ne ovisi od nas. Ako je majstor koji radi dobar, razlika je ljudskim okom nevidljiva».

Kako je Cvijin pojasnio, kod nas se slabo kupuju novi auti. Većina auta je iz uvoza i oni su često već farbani.

»Tada se postavlja pitanje je li prilikom farbanja 'pomjerena' nijansa. To su sve igre koje su jako važne za krajnji učinak, a ljudsko oko je najmjerodavnije, osobito ono koje ima iskustva u ovom poslu«, priča Cvijin.

Novi auti iziskuju novo znanje

Nismo svi stručni za ovaj posao, kako miješanja boje, tako i nanošenja iste, ali kod nas je vrlo aktualna praksa »sam svoj majstor«.

»Nažalost, ali zaista ima svega. Ljudi žele često proći jeftinije pa se odluče kupiti auto sprej, koji mi napravimo u određenoj boji, ali i za taj sprej je potrebno znanje, pa često onda ta želja da sve bude jeftinije ispadne skuplje. Puno je čimbenika od kojih ovisi krajnji proizvod: od de-

bljine sloja, podloge, pritiska, iskustva i znanja majstora...«

Prije dvije godine spomenutom dvojcu se pridružila i Željka supruka **Gordana** koja je uposlenica u **Delta spektri**, a koja je unijela i neke novine. Sitnice koje do sada nisu bile u ponudi pokazale su se dobrima, jer ljudi na jednom mjestu mogu kupiti i farbu i prateću opremu i potreban materijal.

»Osim toga, ona je preuzela porudžbinu i brojnu papirologiju, a kolega i ja samo se fokusirali na pravljenje boja. Uz to, kao i u svakome poslu danas, potrebno je stalno usavršavanje, jer suvremena tehnika donosi razne novitete. Nekad su se koristile sasvim drugačije boje, a danas je nešto drugo. Ovo što se sada koristi su dvokomponentne boje, a nekada su bile jednokomponentne i mogle su se debljim slojem boje pokriti sve eventualne pogreške. Sada to ne ide tako... Mora se paziti na svaku sitnicu jer je sve vidljivo. Također, puno je reciklaže, pa ljudi dođu s retrovizorom koji je kupljen na otpadu pa bi voljeli istu boju kao na autu....«

Po riječima sugovornika, ono što je za svakog dostupno, a što pokriva male sitne ogrebotine, jeste korektor koji ne zahtijeva nikakvu pripremu niti posebno znanje.

Na svijetu postoji oko dva milijuna nijansi boja automobila što je nemoguće imati u ponudi, ali se svaka nijansa može dobiti. Stoga, kako je rekao Cvijin, postoje mix strojevi koji se koriste za miješanje boja.

Za ovih proteklih deset, pa i više godina i u ovome poslu je bilo raznih dogodovština i smiješnih i ozbiljnih, gdje se tražilo rješenje. Jednu takvu situaciju Cvijin navodi kao nešto što nikada neće zaboraviti.

»Došli su u radnju muž i žena i tražili intenzivnu zlatnu boju. Pregledali su oni

kartice, sve smo analizirali i ja im pojašnjavam kako nakon te boje moraju nanijeti i lak. I oni sve potvrdno odgovaraju, sve im je jasno i sve može. Kada sam završio boju i oni bili zadovoljni, malo začuđen sam pitao za koji auto im treba boja, a oni su onako tiho rekli 'ne treba nama za auto nego za dasku za wc školjku'. Ostao sam zatečen, ali ljudi imaju pravo za svoj novac farbati što god žele«, priča Cvijin kroz smijeh.

Kada su u pitanju planovi, Cvijin je naglasio kako je ova godina i desetljeće poslovanja bilo »vjetar u leđa«, te razmišljaju o eventualnom uposlenju još jedne osobe.

»Planova uvijek ima, ali želja mi je kupiti automatski stroj, gdje nema sipanja boja«, priča Cvijin pokazujući žulj koji ima upravo od toga i nastavlja: »To je sistem koji je robotiziran, zatvoren i u sebi ima skener. Zapravo, sve u jednom. Takvi strojevi postoje u svijetu, ali ne i kod nas. No, nisam mislio niti da ću imati čitač boja, i sve ono što sada imam, pa moguće da ću jednog dana ispuniti i ovu svoju želju«.

Ž. V.

SRIJEMSKA BISKUPIJA
RKT Crkva
Uznesenja Blažene Djevice Marije
Veliki trg 4, Zemun

TRINAESTI EKUMENSKI SUSRET ZBOROVA CRKVENOG PJEVANJA

Mješoviti župni zbor Sv. Cecilija
crkve Uznesenja BDM iz Zemuna
Dirigent: Nina Fuštar

Mešoviti hor Tilia
pri Slovačko-Evangeličkoj crkvi iz Stare Pazove
Dirigent: Ana Đurđević

Ženski zbor CANTUS ANTE OMNIA
iz Zagreba
Dirigent: Snežana Ponoš

Pjevački zbor Zvon
Dobrinj, Republika Hrvatska
Dirigent: Damir Smerdel

Horski studio Zvon Katolikon
Beograd
Dirigent: Đorđe Stanković

Ženski zbor Pojoča družba
iz Beograda
Dirigent: Višnja Dimitrijević

Viktor Vinaji
Kontrabas

19.10.2024. u 18.00h

20.10.2024. u 10h sv. Misa
na kojoj će pjevati zbor Zvon iz Dobrinja

„Kao što si ti Oče u meni i ja u tebi, tako neka i oni u nama budu jedno...”
(Iv. 17,20)

Pokrovitelji susreta

Ministarstvo kulture Republike Srbije
Opština Zemun
Biskupija Srijemska

BELMEDIC

Dramski susreti u Nazoru

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* organizira danas i sutra, 18. i 19. listopada, 15. Međunarodne susrete amaterskih dramskih društava. Tijekom dva kazališna dana bit će izvedene četiri gostujuće predstave. Prvog dana Dramska udruga *Kaj* iz Zaboka izvest će komediju *Šnajderica Mica* autorice i redateljice **Durđice Seleš**. Početak je u 20 sati. Nakon gostiju iz Zaboka na pozornicu izlazi *Draft Teatar* iz Tuzle s predstavom *Uhljebi*, koja je rađena po motivima djela **Gordana Mihića** *Siroti mali hrčci*. Drugog dana manifestacije, 19. listopada, u 20 sati je predstava Pučkog otvorenog učilišta iz Sv. Ivana Zeline *Svakog gosta tri dana dosta* autorice i redateljice **Štefice Fanjek**. Kazališne susrete zatvara Satirično kazalište mladih iz Slavonskog Broda komedijom *Ljubav na prvi pogled* **Fadila Hadžića**. Cijena ulaznice po danu je 200 dinara.

Predstava *Ne daj se, njofra!* u Subotici

SUBOTICA – Kazalište slijepih i slabovidnih *Novi život* gostuje večeras (petak, 18. listopada) u Subotici s predstavom **Milana Grgića** *Ne daj se, njofra!*. Režiju potpisuje **Zlatko Duvnjak**. Predstava će biti igrana u HKC-u *Bunjevačko kolo* s početkom u 19 sati. Ulaz je besplatan.

ZKVH i Hrvatska riječ na Sajmu knjiga u Beogradu

BEOGRAD – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ* predstaviti će svoja najnovija izdanja na ovogodišnjem, 67. međunarodnom sajmu knjiga u Beogradu. Predstavljanje dvaju nakladnika bit će odr-

žano u četvrtak, 24. listopada, na štandu tajništava AP Vojvodine (hala 4).

ZKVH će od 13 sati predstaviti svoj kapitalni nakladnički projekt – ediciju *Izabrana djela Balinta Vujkova* (ukupno osam knjiga) koju je Zavod objavio skupa s Hrvatskom čitaonicom Subotica. Izbornik tekstova je **Zlatko Romić**, dobitnik nagrade *Balint Vujkov Dida* za 2023. godinu, koja se dodjeljuje u sklopu *Dana hrvatske knjige i riječi* – *Dana Balinta Vujkova* u Subotici. Urednica knjiga u ediciji je **Katarina Čeliković**.

Od 14 sati bit će predstavljen posljednji dvobroj časopisa za književnost i umjetnost *Nova riječ* (1-2 za 2023. godinu) čiji su sunakladnici ZKVH i NIU *Hrvatska riječ*. Poseban naglasak bit će na tematu posvećenom književnoj kritici Hrvata u Vojvodini koji je priredio glavni urednik časopisa **Tomislav Žigmanov**.

Nastup NIU *Hrvatska riječ* i ZKVH-a održava se u organizaciji Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

Ovogodišnji Sajam knjiga u Beogradu bit će održan od 19. do 27. listopada pod sloganom »Riječ je slobodna«, a najavljeno je sudjelovanje 400 izlagača iz Srbije i inozemstva.

Pjesnički natječaj *Za lipu rič*

SONTA – U povodu manifestacije *Šokačko veče 2024.* koje će ove godine biti objedinjeno s manifestacijom *Šokci i baština*, KPZH *Šokadija* iz Sonte objavljuje književni natječaj *Za lipu rič 2024.* Na natječaj se mogu prijaviti autori s neobjavljenim pjesmama, pisanim neknjiževnim dijalektom hrvatskog jezika, šokačkom ikavicom. Natječaj je otvoren do 31. listopada.

Pjesme u pisanoj formi dostaviti na adresu: KPZH *Šokadija*, Vuka Karadžića 22, Sonta, s naznakom – Za natječaj ili na e-mail: biljaribic65@gmail.com.

Autori na natječaj mogu prijaviti jednu neobjavljenu pjesmu. Pjesme prispjele na natječaj ne vraćaju se autorima. Autor prvoplasirane pjesme bit će nagrađen, a pjesma pročitana na *Šokačkoj večeri 2024.* u okviru manifestacije *Šokci i baština*, koja će biti održana 9. studenoga u Sonti.

Bunjevci bez granica u Somboru

SOMBOR – VII. festival kulturne baštine *Bunjevci bez granica* bit će održan u subotu, 26. listopada, u Hrvatskom domu u Somboru. Domaćin novog susreta udruga bunjevačkih Hrvata iz Srbije i Mađarske je mjesni HKUD *Vladimir Nazor*. Manifestacija se održava pod pokroviteljstvom Hrvatskog nacionalnog vijeća, uz potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*.

Osamdeseta obljetnica *Zavitnog dana* u Monoštoru

Vjerni čuvari zavjeta

Trodnevnim programom KUD Hrvata Bodrog iz Monoštora obilježio je 80. obljetnicu Zavitnog dana. Na sam Zavitni dan, 13. listopada, procesiju i misu predvodio je srijemski biskup mons. Fabijan Svalina

U jesen 1944. godine, u završnici rata, na putu vojsci našao se i Monoštor. Mještani nisu izbjegli iz sela nego su se svi okupili u crkvi sv. Petra i Pavla. Župnik **Matija Zvekanović** zaiskao je od Boga i Gospe pomoć za selo nad koje se imalo sručiti veliko zlo. U ponoć je u mraku služena sv. misa Prečistom Srcu Marijinu. Sutradan, 13. listopada, na dan posljednjeg ukazanja Gospe u Fatimi, sve se smirilo i opasnost je uklonjena.

U znak zahvalnosti, Monoštorci su se zavjetovali da će svake godine 13. listopada točno u podne svetom misom zahvaljivati Bogu i Gospi za spasenje. Od toga vremena se u Monoštoru na taj dan ne radi, a vjernici se točno u podne okupljaju u župnoj crkvi na misnom slavlju.

Isprepletanost nacionalnog i duhovnog identiteta

»Imala sam dvadesetak godina kada je na proslavi *Zavitnog dana* u Monoštoru bio kardinal. U podne, kada je kardinal dolazio iz pravca Sombora, zvonila su sva zvonca, dvorište crkve je bilo puno naroda, ne samo iz Monoštora već i iz drugih mjesta. Vani se poslije mise igralo

kolo«, kaže i dodaje da se na taj dan radilo, ali su ljudi žurili s njive kući kako bi stigli na misu u podne.

»Mama mi je pričala da se te 1944. godine dio mještana sklonio u šumu, a dio je ostao moliti u crkvi. Prozore su zamračili našim šokačkim ponjavama i zato se danas na *Zavitni dan* crkva ukrašava ponjavama i pod svjetlošću svijeća molili su cijelu noć. Sutra se čulo da selo neće biti bombardirano, jer je vojska krenula na drugu stranu i selo je ostalo netaknuto«, kaže **Đula Pejak**.

Svetu misu s procesijom u crkvi sv. Petra i Pavla predvodio je biskup Srijemske biskupije mons. **Fabijan Svalina**.

»Prvi puta sam u Monoštoru i zaista sam na neki način iznenađen s kojom voljom vjernici ove župe pridaju pozornost jednom velikome događaju. Zaista sam uživao u tom činu vjere i želim da bude jedna pouka svima nama da onu vjeru koju su posvjedočili naši preci baštinimo i mi, i živimo. Duhovni i nacionalni identitet uvijek je bio vezan i uz crkveno zajedništvo, odnosno crkveno poslanje, pa su mnogi biskupi i svećenici u ovim krajevima bili čuvari identiteta«, kazao je biskup Svalina.

»Ljudi u Monoštoru istrajavaju na naporima da slave svoj *Zavitni dan*. To je impresivno za nas koji pokušavamo artikulirati interese, boriti se za slobodu i ravnopravnost hrvatske zajednice do ganuća za podržati, jer svjedoči o kontinuitetu, svjedoči da unutar hrvatskog puka postoje kontinuirani naponi na očuvanju zavjeta danog prije 80 godina. Tu smo da poručimo da ćemo i dalje činiti napore da život hrvatske zajednice činimo bolji«, kazao je ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov**.

Folklorno-tamburaška večer

U sklopu obilježavanja 80. obljetnice *Zavitnog dana* u Monoštoru večer prije održana je folklorno-tamburaška večer. Nastupali su HGU *Festival bunjevački pisama* i solistica **Marija Kovač** i HCK *Bunjevačko kolo* iz Subotice, KUD **Perkovčani** iz Perkovaca, *Šokačka grana* iz Osijeka, HKUD **Vladimir Nazor** iz Sombora i domaćini KUD Hrvata *Bodrog* iz Monoštora i monoštorski tamburaši.

»Kada je osnovana udruga, prvo pitanje bilo je za što ćemo vezati našu manifestaciju. Budući da je naša tradicijska baština isprepletana s vjerom, odluka je bila da će sve što udruga bude radila biti vezano za pučku tradicij-

sku baštinu. Već 2004. godine je tadašnja uprava donijela odluku da se organizira jedna manifestacija koja će upravo biti posvećena *Zavitnom danu*. Te 2004. godine Hrvatska matica iseljenika donijela je odluku da nagrada za *Najselo* pripadne upravo Monoštoru, tako da je prva proslava za *Zavitni dan* bila zaista svečana, kada nam je dodijeljena i nagrada«, kaže predsjednica *Bodroga* **Anita Đipanov Marijanović**.

Na folklorno-tamburaškoj večeri predstavljen je i Tamburaški troplet vojvođanskih Hrvata, na kome su i tradicijski napjevi iz Monoštora.

»Na nosaču zvuka uz tamburašku pratnju trajno su zabilježene tri tradicijske pisme iz sela. To su *Cvala je šljiva belica*, zatim bečarci iz *Šokačkog kola* i malo novija i svima nama znana kompozicija *Vesela je Šokadija*«, kazala je predsjednica *Bodroga*.

»Monoštorsko pivanje od drugih panonskih sela razlikuje to što u Monoštoru jedna žena, koja se zove *počimalja*, počinje pismu. Piva tu pismu u prvom glasu i njoj se pridružuje još samo jedna žena, a sve ostale pivaju u drugom glasu i one se zovu *rožaje*. To daje jedan efektivan prizvuk dvoglasnog pivanja, gdje je drugi glas jači od prvog«, kaže profesor glazbe i voditelj MPS-a *Bodroški bečari* **Nikola Čutura**.

Stari način monoštorskog pjevanja čuva se u Bodrogu, ali i na misama i pobožnostima.

»Notnih zapisa je izuzetno malo, ali to znači da *počimalja* pismu počinje na svoj način, pa dolazi do velikih varijacija u odnosu na to koja žena počima pivat«, kaže Čutura.

Tamburaški troplet vojvođanskih Hrvata projekt je Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a u Monoštoru ga je predstavila suradnica za kulturne programe i projekte **Senka Davčik**. Glazbeni je to album kojim se predstavljaju tamburaška praksa i bečarac vojvođanskih Hrvata. Projekt je rađen tijekom 2023., a tehnička i likovna oprema dovršena je u travnju 2024. godine.

Z. V.

2. Javni poziv za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan RH u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2024. godinu

U cilju promicanja veza i jačanja suradnje Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske, očuvanja i jačanja nacionalnog identiteta, zaštite prava i interesa hrvatskih zajednica, očuvanja hrvatskog jezika, kulturnog stvaralaštva i baštine te poticanja hrvatskog kulturnog zajedništva, kao i pomoć ugroženim pojedincima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske i ugroženim pojedincima – povratnicima/useljenicima iz hrvatskog iseljeničtva/dijaspore, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio je 2. Javni

poziv za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan RH u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2024. godinu.

Financijska sredstva mogu dobiti neprofitne organizacije, fizičke osobe te ugroženi pojedinci.

Ukupna planirana vrijednost Javnog poziva je 800.000 eura. Najniži iznos financijskih sredstava koji se može prijaviti i ugovoriti po pojedinom projektu je 700 eura, a najviši iznos po pojedinom projektu je 20.000 eura. Ugroženi pojedinci mogu dobiti od 300 do 3.500 eura.

Rok za podnošenje prijave u elektroničkom i papirnatom obliku je 30 dana od dana objave Javnog poziva i traje zaključno do 7. studenog 2024. godine.

Dodatne informacije potražiti na www.hrvatiizvanrh.gov.hr

Cro-Femina na sajmu u Pakracu

Predstavnice Hrvatskog ženskog foruma *Cro-Femina* iz Subotice sudjelovale su na studijskom putovanju u sklopu projekta prekogranične suradnje te udruge i Turističke zajednice Grada Pakraca kojeg financira Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU Hrvatske. Putovanje je obuhvatilo sudjelovanje na sajmu *Slavonski banovac*, jednom od najvažnijih lokalnih događaja, koji je ove godine održan po petnaesti put. Subotičanke su na štandu izložile novoizrađenu tradicijsku odjeću koju su članice udruge izradile prethodnih nekoliko godina na radionicama.

Štand udruge posjetili su direktorica TZ Grada Pakraca **Gabriela Sabo Seleši** kao i organizatori sajma.

Predstavnice *Cro-Femine* bile su s drugim izlagačima na prijemu kod gradonačelnice Pakraca **Anamarije Blažević**. Gradonačelnica Blažević pozvala je *Cro-feminu* da sudjeluju na pakračkom sajmu i ubuduće.

Ovo gostovanje otvorilo je vrata novim mogućnostima međunarodne suradnje i jačanju veza između lokalnih zajednica.

H. R.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (Sl. glasnik RS, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva Gradska uprava Grada Subotice, Trg slobode br. 1, Subotica, podnio je dana 14. 10. 2024. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: »Kanalizacijska mreža otpadnih voda naselja Stari Žednik i Novi Žednik«, na katastarskim parcelama br. 2937, 6664/2, 2842/5, 2841, 2881/2, 2901, 2920, 6664/1, 6648, 6651, 2651, 2734/3, 2734/11, 2734/20, 2734/23, 2712/12, 2713/9, 2710/1, 2541, 2654, 2653/1, 2652, 2566, 2708, 2467, 2414, 2360, 6663, 2472, 2493, 2517/25, 2516/60, 2516/34, 2516/8, 2516/35, 2516/9, 2516/87, 2516/86, 2357, 2621, 345, 6654/3, 6646, 6645/4, 4324, 6653/1, 6653/2, 6666/1, 6666/2, 6652/3, 6652/4, 3537, 4009/4, 4008, 4014/2, 4003, 6683, 4036/2, 4035/13, 4035/7, 4034/17, 4035/32,

6679/5, 4046/6, 4045/17, 4045/15, 6681, 4214, 4215/2, 6684, 6682, 4041, 4045/48, 4040, 4249/1, 4265, 6680/2, 4037/2, 4035/60, 4035/29, 4035/10, 4035/4, 4035/22, 4121, 4099, 6631/1, 6712/1, 6659/4, 4413/1, 4374, 3670, 3539/1, 3540, 3558, 3592, 3744, 6667, 3710, 3370, 3369, 2115/1, 3454, 3487, 3505, 6658, 6685, 4471, 4444/3, 4532, 4560, 4558/1, 4558/2, 4558/3, 4555/9, 4552/9, 4551/5, 4546/14, 4546/20, 4546/8, 4545/5, 4544/5 i 6657 K. O. Žednik, Subotica, evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-123/2024;

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno ili poštom (Trg slobode br. 1, Subotica, Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša – Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 129).

Izložba »Fragmentacija (dezintegracija, transformacija)« Melinde Šefčić u KCNS-u

»Stvaranje nove sebe«

U Malom likovnom salonu Kulturnog centra Novog Sada, u ponedjeljak je otvorena izložba »Fragmentacija (dezintegracija, transformacija)« zagrebačke vizualne umjetnice podrijetlom iz Subotice **Melinde Šefčić**.

Problematika identiteta

Kako u pratećem tekstu navodi **Tena Razumović Žmara**, Šefčić se u svom novom radu bavi problematikom identiteta – ja u svom tijelu i asimilacijom jedinke s novim životnim okruženjem – moje tijelo u svijetu.

»Univerzalna percepcija žene koja više nije mlada, a još nije ni stara, često se nalazi u nekom limbu. Nema više one lepršavosti i zabave koje mladost nosi, a mudrost se tek nazire. Što činiti onda? Kojem smjeru se okrenuti, kamo poći, za kojim postulatima se voditi? Fragmentacija. Čini se jedino logičnim. Mora se rastaviti da bi se sastavila. No nakon rastavljanja postoji ona šansa, onaj trenutak kada se može odlučiti na promjenu redoslijeda ili funkcija fragmenata. Oni se mogu beskonačno mnogo okretati, pregledavati, suditi, prihvaćati ili odbaciti. Identitet, osobnost, jastvo se gradi, nije uklesano u kamen. Proces gradnje tih fragmenata može biti duboko intiman, on testira granice svijesti i tjera umjetnicu na individualno iskustvo traganja za sobom kroz proces stvaralaštva. Fragmentacija identiteta umjetnice kroz proces stvaralaštva sada postaje struktura njezine egzistencije. No, njezin rad nije samo umjetničko stvaralaštvo već i

društveno angažirana akcija i reakcija koje dijeli s drugim ljudima, ne nužno umjetnicima, da bi se daljnjom fragmentacijom identiteta nastavila nova (iz)gradnja. Sada se, nakon duljeg vremena, više godina, umjetnica vraća sebi kako bi se samorealizirala stvarajući novi niz radova; iako stilski i izrazom prepoznatljivo njezini, oni su njezin povratak korijenima, no nikako kretanje unazad, već stvaranje nove sebe«, zapisala je o izložbi Tena Razumović Žmara.

Melinda Šefčić diplomirala je slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu u klasi prof. **Zoltana Novaka**. Doktorirala je slikarstvo na ALU-u u umjetničko-znanstvenom području, na temu »Rehumanizacija i reestetizacija bolničkoga prostora – primjer likovnoga rješenja jednoga bolničkoga odjeljenja«. Izlagala je na brojnim samostalnim i na velikom broju grupnih izložbi u Hrvatskoj, Italiji, Portugalu, Grčkoj, Srbiji, Makedoniji, Indiji, Poljskoj, Njemačkoj, Francuskoj i SAD. Sudjelovala je na brojnim umjetničkim festivalima i rezidencijalnim programima u sklopu kojih je izvela brojne umjetničke intervencije u javnom prostoru. Autorica je preko 20 umjetničkih projekata s naglaskom na estetizaciju bolničkog i zatvorskog prostora te oko 40 murala. Također, autorica je brojnih istraživačkih radova na temu estetizacije zatvorskog i bolničkog prostora u Hrvatskoj. Članica je HDLU-a.

Izložba »Fragmentacija (dezintegracija, transformacija)« u KCNS-u može se pogledati do 31. listopada.

D. B. P.

Subotička biskupija

Međubiskupijski susret vjeroučitelja

Subotička biskupija bila je domaćin prvog međubiskupijskog susreta vjeroučitelja koji je održan 12. listopada u prostorijama *Paulinuma* i *Augustinianuma* u Subotici. Vjeroučitelje Subotičke biskupije i Đakovačko-osječke nadbiskupije svojom nazočnošću podržali su biskup **Franjo Fazekas** i nadbiskup mons. dr. **Đuro Hranić**.

U uvodnom pozdravu biskup Fazekas pozdravio je okupljene i nadbiskupa, izrazivši radost zbog ovog susreta, kao i ove suradnje budući da je dio ovdašnjih vjeroučitelja svoje studije završilo upravo u Đakovu. Okupljene je pozdravio i nadbiskup Hranić koji je došao s vjeroučiteljima iz Hrvatske.

»Velika je radost da smo ovdje danas s vama. Često vi mislite kako mi za vas nešto činimo, kao što je biskup spomenuo, ali zapravo sam duboko uvjeren da ćemo mi danas ići kući s osjećajem da smo puno od vas dobili i naučili. Vi se nalazite u puno težoj situaciji, jer ste u dijaspori i puno se više morate boriti. Ne samo da sačuvate svoj identitet nego da ga i odgajate i radite. Uvijek manjina mora puno više ulagati da bi očuvala i razvijala svoj identitet negoli većina«, rekao je među ostalim mons. Hranić.

Okupljene su pozdravili i pročelnik Katehetskog ureda vlč. **Tibor Szöllősi** i predstojnica Katehetskog ureda Đakovačko-osječke nadbiskupije dr. sc. **Teuta Rezo**, a u ime vjeroučitelja Subotičke biskupije okupljene je pozdravila **Zorica Svirčev**.

Vjeroučitelji su tijekom cijelog dana imali organiziran program, te su tako osim rada u grupama, međusobnog upoznavanja i razmjenjivanja iskustva, obišli Suboticu, upoznali se s poviješću subotičke katedrale o čemu ih

je upoznao katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**, te su navečer imali zajedničku svetu misu koju je predvodio biskup Fazekas u zajedništvu s nadbiskupom Hranićem i svećenicima Subotičke biskupije.

Biskup Fazekas homiliju je završio riječima:

»Svi smo mi pozvani, kao biskupi, svećenici, vjeroučitelji, vjeroučitelji biti prvenstveno slušatelji, čuvari Božje riječi, zatim navjestitelji i izvršitelji Božje poruke. Budimo sretni i zahvalni što nas je dragi Bog pogledao, izabrao i poslao nas među one koji su nam povjereni. Ostanimo vjerni Bogu, budimo ustrajni i čvrsti u našem kršćanskom svjedočenju«.

Na kraju susreta mons. Hranić izrazio je zahvalu za srdačan prijem, organiziran program, i zajedništvo, te je pozvao okupljene na što skoriji uzvratni posjet, kao i susret svećenika koji su završili studij u Đakovu, što se kao ideja izrodila tijekom ovog susreta.

Susret su svi vjeroučitelji ocijenili kao prijeko potreban, budući da je prvi puta organiziran, i to ne samo kao međubiskupijski nego i na nivou biskupija u Srbiji.

Subotička biskupija ima 85 vjeroučitelja koji od 2001. godine katolički vjeronauk predaju u osnovnim i srednjim školama kao obvezni izborni predmet, te i u vrtićima, a pojedini vjeroučitelji vjeronauk drže i u župama.

Ž. V.

Foto: Vedran Jegić

Obljetnica subotičke katedrale

Obljetnica posvete subotičke katedrale – stolne bazilike sv. Terezije Avilske proslavljena je 14. listopada svečanom dvojezičnom svetom misom koju je predvodio biskup Subotičke biskupije **Franjo Fazekas** u zajedništvu s braćom svećenicima ove biskupije.

Biskup Fazekas je u homiliji podsjetio okupljene vjernike na povijest i značaj bazilika u antičkim vremenima, ali i u današnje vrijeme. Također, spomenuo je kako u našoj Katoličkoj crkvi postoje četiri velike bazilike, a koje simbolično predstavljaju produženje nekadašnjih najvažniji kršćanskih sjedišta, odnosno, kako je rekao, svaka od njih je svojevrsno liturgijsko sjedište jednoga od četiriju patrijarha, a sve se nalaze u Rimu.

»Osim tih velikih bazilika, u Rimu se nalazi i više malih bazilika, a tim se nazivom nazivaju i mnoge druge značajne crkve u svijetu. Tako i naša subotička katedrala, zahvaljujući našem pokoj-

Ekumenski susret zbornog pjevanja

Trinaesti ekumenski susret zbornog crkvenog pjevanja bit će održan 19. listopada u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu. Početak koncerta je u 18 sati.

.....

Srebrni jubilej vlč. Marinka Stantića

Za 25 godina svećeništva vlč. dr. **Marinko Stantić** zahvalit će Bogu u nedjelju, 27. listopada, u crkvi Srca Isusova u Tavankutu. Misno slavlje predvodit će jubilarac, a početak je u 16 sati.

.....

Holywin u Subotici i Petrovaradinu

SUBOTICA – Večer uoči kršćanskog blagdana Svih svetih obilježiti će se u vjerničkom zajedništvu 31. listopada u velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici s početkom u 20 sati. Mladi Subotičke biskupije pripremaju predstavu koja se temelji na životu sv. Ivana Marija Vianneya, a ulaz je besplatan.

PETROVARADIN – *Holywin* – svetost pobjeđuje će ove godine biti organiziran i u Petrovaradinu 31. listopada u crkvi sv. Jurja. U 18 sati je okupljanje, sveta misa i euharistijsko klanjanje je u 19.30, dok je druženje nakon klanjanja. Organizator ovog događaja je Biskupijski pastoralni centar za mlade Srijemske biskupije.

nom biskupu mons. **Matiši Zvekanoviću**, ima naslov manja bazilika, odnosno latinski *basilica minor*, rekao je biskup.

Katedrala, ili kako je Subotičani vole zvati »Velika crkva«, obnovljena je 1973. godine, a godinu dana kasnije blaženi papa **Ivan Pavao VI.** odlikovao ju je naslovom manje bazilike. U vrijeme njene izgradnje u Subotici je bilo 11.600 katolika koji su, kako govore povijesni podaci, bili Hrvati, Mađari, Nijemci i Slovaci, a danas je prema procjeni katedralnog župnika mons. **Stjepana Beretića** na području župe oko 6.500 katolika. Mise se služe na hrvatskom i mađarskom jeziku.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Ljubiti kako nam je Krist pokazao

Bog je ljubav, a Krist je na najočitiji način pokazao tu ljubav čovjeku. Pokazao je kako i koliko Bog ljubi svoje stvorenje, a pokazao je i što je to ljubav uistinu i kako čovjek treba ljubiti. Stoga kršćaninov život treba biti obilježen ljubavlju, iskrenom i čistom, prema svakom čovjeku, bez izuzetka, što i Isus od nas traži kroz dvostruku zapovijed ljubavi. Dakle, nema za nas ništa važnije nego ljubiti Boga i čovjeka, i to nastojati činiti tako kako nam je Krist dao primjer. A ljubavi nema bez žrtve, jer ako nismo spremni odreći se sebe za Boga, za bližnjega, kako onda ljubimo? Ili ljubimo, ili ne. To nije nešto prigodno, po potrebi, kad nam je zgodno ili imamo vremena, to mora biti utkano u naš način života.

Ljubav Božjeg Sina

Sin Božji odlučuje iz ljubavi prema ljudima postati jedan od nas kako bismo ga bolje upoznali. On tako dolazi među ljude u liku čovjeka Isusa. Postaje sličan čovjeku u svemu, osim u grijehu. I mi ljudi, koji ne znamo za drukčije, osim živjeti u ljudskom tijelu, teško podnosimo sve muke i ograničenja koja takav život donosi. A on, svemoguć Bog, koji opstoji u vječnosti, od kojega sve na ovome svijetu ovisi, odlučuje uzeti ljudsko tijelo, preuzeti na sebe sve ljudske patnje i ograničenja. A zašto? Zato što ljubi čovjeka i želi mu postati što bliži. I kao da mu utjelovljenje nije bilo dovoljno, Krist odlučuje u svojoj ljubavi prema čovjeku, mukom i smrću na križu zavrijediti vječno spasenje za sve ljude. Uzeti na svoja leđa grijehe svih, i onih koji će spoznati svoje grijehe i zahvaliti mu za tu žrtvu, ali i grijehe onih koji nastavljaju griješiti, ostavljajući i njima mogućnost da se ipak pokaju i prihvate spasenje za koje se on, Božji Sin, žrtvuje.

Bog se ponizio za čovjeka te pokazao savršenu ljubav, koja ne tra-

ži ništa, osim da bude uzvraćena. Isus zato želi da i mi tako ljubimo. Ako zastanemo, pa ne znamo kako ljubiti iskreno i pravo, uvijek imamo njegov primjer koji nam to pokazuje.

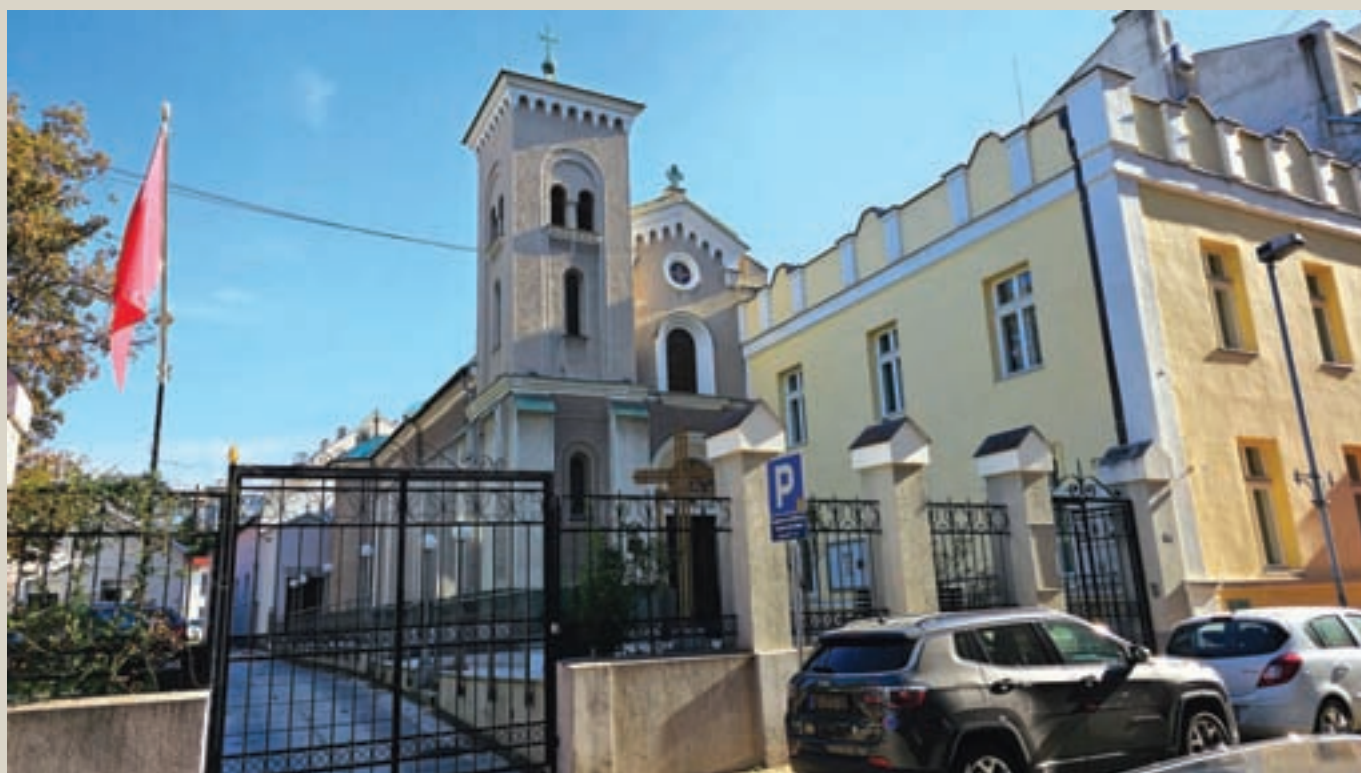
Da bi čovjek mogao ljubiti iskreno, bez zadržke i neke kalkulacije, potrebna mu je poniznost. U poniznosti sposobni smo sebe darivati za druge, bez želje da se istaknemo, da budemo pohvaljeni i primijećeni kao bolji od ostalih. Poniznost ne traži korist, a samo bez koristi ljubav je čista i neiskvarena.

Poslužitelj

»Tko hoće da među vama bude najveći, neka vam bude poslužitelj! I tko hoće da među vama bude prvi, neka bude svima sluga. Jer ni Sin Čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge« (Mk 10,43-45), kaže Isus svojim učenicima. U svijetu je uvijek borba za prva mjesta, za upravljačke pozicije, za časti i hvale, a to nije borba koju treba voditi kršćanin, njegova je borba borba za ljubav. Poslužitelj je nepopularno biti, svi streme za nekim visinama, ali te su visine propadanja; poslužitelj je onaj koji se nesebično daruje za druge, koji promatra potrebe svoga brata i spremno mu pruža pomoć. Poslužitelj je Božji suradnik u širenju njegova kraljevstva na zemlji, u navješćaju Evanđelja. A mi se danas samo bojimo da ne bismo bili nečije sluga, samo patimo od toga da ne bismo bili poniženi. Tako nam nedostaje mnogo poniznosti, tako nam mnogo fali skromnosti, kao da se nadmećemo u oholosti. A Sin Božji stavio se na raspolaganje čovjeku, služio mu do poniženja i smrti, kako bi taj čovjek, koji se boji poniznosti, bio spašen. Služiti u ljubavi bližnjemu, ljubiti Boga kroz drugog čovjeka te na taj način biti Božji suradnik najljepši je zadatak koji imamo kao kršćani.

Krist Kralj najstarija župa

Župa Krista Kralja predstavlja najstariju i središnju župu u Beogradu, a također je dugo služila kao katedralna župa Beogradske nadbiskupije. Njezini počeci sežu do sredine 19. stoljeća, no tada je funkcionirala samo kao misija, bez pravno definiranog statusa, jer u to vrijeme u Srbiji nije bilo ni biskupa, ni biskupije, niti crkvenih objekata, premda je bilo katoličkih doseljenika. Prve matične knjige za krštenja, vjenčanja i umrle počele su se voditi 1845. godine i danas su pohranjene u Općini Vračar

Ovoga tjedna posjetili smo spomenutu župu i razgovarali sa župnim vikarom, vlč. **Stipom Filipovićem**, koji je rodom iz Zagreba, a na službi je u Beogradu. U razgovoru koji je uslijedio doznali smo mnoštvo informacija, kako o župi tako i o njenim živim zajednicama. Govori nam kako su više od 60 godina trajali pregovori između Svete Stolice i vlasti Srbije o pravnom statusu Katoličke crkve i njezinih vjernika u tadašnjoj Kneževini, a kasnije Kraljevini. Srpski konkordat potpisan je 1914. godine, ali njegova primjena bila je odgođena zbog izbijanja Prvog svjetskog rata, čime je i osnivanje Beogradsko-smederevske biskupije bilo odgođeno. Tek nakon završetka rata 1918. godine, kada je formirana nova država – Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca (SHS) – stvoreni su uvjeti za obnovu i organizaciju biskupije.

Papa **Pio XI.** imenovao je 29. listopada 1924. fra **Ivana-Rafaela Rodića** prvim nadbiskupom novonastale

Beogradsko-smederevske nadbiskupije, a njegovo posvećenje i intronizacija održani su 7. prosinca 1924. u tadašnjoj crkvi-kapeli za katolike u Beogradu. Ova kapela, koja se nalazila u okviru austrougarskog veleposlanstva, bila je preteča današnje crkve Krista Kralja. Zgrade su kupljene za potrebe nadbiskupije i župe zahvaljujući financijskoj pomoći Svete Stolice, jugoslavenske vlade te razumijevanju austrijske vlade, a sve to uz posredovanje nuncija i austrijskog poslanika.

Upravitelji župe

»Nakon osnivanja Beogradsko-smederevske nadbiskupije i imenovanja prvog nadbiskupa, osnovane su tri župe u Beogradu: Krist Kralj, sv. Antun i Uznesenje Blažene Djevice Marije (1926.-1927.). Prvi upravitelj župe Krista Kralja bio je dr. **Vjekoslav Wagner** (1927. –

U župi Krista Kralja prema starijim pripadnicima vjerske zajednice odnosi se s posebnim ponosom i poštovanjem. Stare fotografije koje je župa dobila od njih su pravo bogatstvo jer govore o povijesti koje se ne treba sramiti, nego je hrabro posvjedočiti. Tim fotografijama pokazuju kako nisu ovdje samo tridesetak godina, nego kako su katolici i prije bili tu. To je bogatstvo baka i djedova koji nam svjedoče svojom vjerom kako je bilo vjernicima prije šezdeset godina, time nam se šire horizonti. Među mnoštvom fotografija nalazi se jedna koja prikazuje tijelovsku procesiju kroz Krunsku ulicu. Župa je uz pomoć Beogradske nadbiskupije izdala 2022. godine monografiju pod imenom *O župi Krista Kralja – jednom od vjernih odraza povijesti Beograda*. Između ostalog, monografija govori o ekumenizmu u župi Krista Kralja tijekom 20. stoljeća, čime se dokazuje kako se kroz povijest ova župa bavila ekumenizmom.

1932.), kojeg je naslijedio đakovački svećenik dr. **Matija Petlić** (1932. – 1959.). Za vrijeme njihova vođenja vjerski život u župi intenzivno se razvijao, a broj vjernika kontinuirano rastao – gotovo svakodnevno su se održavala krštenja, a svaka dva dana vjenčanja», govori nam vlč. Stipo Filipović.

Naglašava kako je nakon mons. Petlića župu preuzeo mons. **Alojz Turk** (1959. – 1964.), koji će kasnije postati beogradski nadbiskup (1980. – 1987.). Sljedeći župnik, dr. **Anton Hočevar** (1964. – 1966.), tadašnji župnik u Kragujevcu, započeo je radove na obnovi, izolaciji, renowaciji i proširenju crkve, sakristije i dvorane, a radove je nadzirao nadbiskup dr. **Gabrijel Bukatko** (1964. – 1980.), koji je preuzeo nadbiskupiju nakon smrti nadbiskupa dr. **Josipa Ujčića** (1936. – 1964.). Nakon njih, župnik don **Ciril Zajec**, salezijanac (1966. – 1971.), nastavio je i dovršio ove projekte.

»Prema smjernicama Drugog vatikanskog sabora (1962. – 1965.), crkva je bila obnovljena i prilagođena novim liturgijskim pravilima. Glavni oltar okrenut je prema vjernicima, a postavljen je nadbiskupski tron s istočnim grbom nadbiskupa **Bukatka**, izrađen u mozaiku, uz geslo 'Po Bogorodici ka Kristu' na staroslavenskom jeziku. Bukatko je bio biskup grkokatoličkog obreda i služio je

Prva Tjelovska procesija beogradskim ulicama u prvoj polovici XX. stoljeća

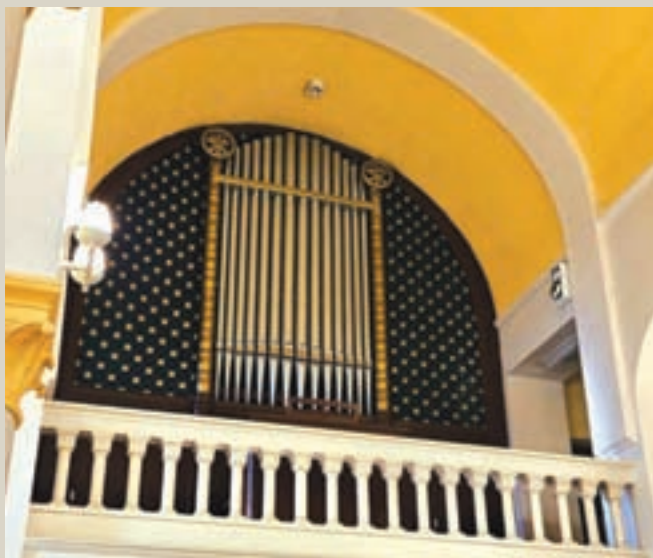

grkokatoličkoj zajednici u Jugoslaviji, dok je istovremeno bio nadbiskup za rimokatolike Beogradske nadbiskupije i apostolski administrator Banata. S obje strane trona postavljeni su pomoćni sjedeći položaji, a u bočnim lađama nalazili su se oltari s tabernakulima, postoljima i kipovima Bezgrešne Djevice Marije i sv. Josipa, te krstionica. Zidovi crkve bili su obloženi mramorom, a u apsidi, iznad trona, smješten je veliki poluovalni mozaik Krista Kralja. Simboli sedam svetih sakramenata postavljeni su ispred njega, dok se iznad ulaznih vrata crkve nalazi manji mozaik Krista Kralja. Prozori s vitrajima prikazuju prizore iz života Isusa, Blažene Djevice Marije te važne trenutke u povijesti Crkve. Renovaciju je izradio i nadzirao rimski umjetnik prof. **Augusto Ranocchi**. Postaje Križnog puta, urezane u hrastovom drvetu, djelo su beogradskog umjetnika. U desnoj niši, u blizini sakristije, nalazi se grob nadbiskupa dr. Josipa Ujčića», kaže vlč. Filipović i naglašava kako je nakon što je don Ciril Zajec napustio župu, njome upravljao don **Herman Habić** (1971. – 1974.), također salezijanac.

Godine 1974. upravu župe ponovno je preuzeo dr. Anton Hočevar, koji je vodio župu sve do svoje smrti 2002. godine. Nakon toga, privremenu upravu preuzeo je njegov kapelan, župni vikar i mladmisnik **Goran Avramov**, koji je ostao na toj dužnosti do 17. kolovoza 2003., kada je župnikom postao mons. dr. **Marko Čolić**, bivši župnik u Boru i upravitelj župe u Zaječaru. Do njegova odlaska u Aleksinac 2004. godine, vlč. Goran Avramov ostao je njegov pomoćnik i zamjenik. Od 2004. do 2007. novi župni vikar bio je vlč. **Andrej Đuriček**. U isto vrijeme, mons. dr. Marko Čolić napustio je službu župnika, a vlč. dr. **Milutin Novaković** preuzeo je župu do ožujka 2008. godine. Od tada, upravljanje župom preuzeo je vlč. **Stjepan Barišić**, koji je ranije služio u Smederevu. Vlč. Andrej Đuriček bio

je župnik od 2010. do 2016. godine, kada preuzima vodstvo župe vlč. **Aleksandar Kovačević** koji ostaje župnikom do 2023. godine. Do prosinca 2023. župu su vodili vlč. **Grzegorz Chudek** i vlč. **Gergely Beer**. Sadašnji župnik je **Aleksandar Ninković**.

»Ova crkva, koja je izvorno bila austrougarska kapela posvećena sv. Ladislavu, duga je 15 metara i široka 9,5 metara. Izgrađena je od čvrstog materijala i postala je prva župna crkva i privremena katedrala. Godine 1926. proširena je na današnje dimenzije, a na svetkovinu Krista Kralja posvećena je novom zaštitniku – Kristu Kralju. Crkva je zadržala svoju funkciju sve do 1988. godine, kada je posvećena nova katedrala Uznesenja Blažene

Djevice Marije. Od tada, crkva Krista Kralja postaje konkatedrala. Orgulje koje su postavljene 1927. godine, prve takve u Srbiji, izrađene su u tvrtki *F. Jenko* iz Ljubljane i još uvijek su u funkciji. Planira se njihova obnova povodom stote obljetnice crkve kako bi ponovno zasjale u punom sjaju. Orguljaš **Stefan Simonović** brine o ovim orguljama i svojim sviranjem obogaćuje liturgijska slavlja«, rekao je vlč. Stipo Filipović.

Vjerske zajednice u župi

Kao centralna župa, Krist Kralj zadržao je neke posebnosti, poput mise za diplomate, vjeronauka za njihovu djecu, te raznih vjerskih, međuvjerskih i društvenih susreta. Te se aktivnosti nastavljaju, uz tendenciju širenja i rasta.

»Imamo međunarodnu zajednicu vjernika, dolaze nam razni veleposlanici, ima ih skupa oko stotinu vjernika na svetoj misi, što nije mali broj. Tu su veleposlanici Argentine, Poljske, Njemačke, kao i mnogi drugi. Sveta misa je na engleskom jeziku, ali neka čitanja su na francuskom ili talijanskom jeziku, to se mijenja vremenom. Na našoj misi u deset sati koja je na hrvatskom dolaze vjernici koji su podrijetlom iz Hrvatske, ima miješanih brakova, dolaze nam ljudi iz veleposlanstva Hrvatske i njihovi suradnici, uvijek su nam na raspolaganju što je bitna stvar za

našu župu, jako nam je drago kako svi oni žive svoju vjeru. Djece i mladih u župi, kada se gleda naša zajednica, nema mnogo, dok smo u međunarodnoj zajednici imali desetak krizmanika i desetak prvopričesnika. Imali smo prošle godine najviše krizmanika u Beogradu, što prije nije bio slučaj. To je velika stvar, a ujedno i nama poticaj da radimo još više, jer želimo imati živu zajednicu«, nastavlja vlč. Stipo.

Dalje nam govori kako lokalna vjerska zajednica svakim danom raste, što je dakako pozitivno, tijekom tjedna bude između 7 i 12 vjernika na svetoj misi.

»Sjećam se prvi put kada sam došao u Beograd kao bogoslov, župnik je imao misu, nitko nam nije došao na misu. To je bio jedan šok na samom početku, nakon Zagreba i života u mojoj župi gdje je živa zajednica s oko 10.000 vjernika, vidjeti praznu crkvu na misi. U posljednje vrijeme nedjeljom na jutarnjoj misi bude oko 40-50 vjernika što nam je veliki pomak. Nakon mise vjernici se okupe na čašici razgovora, cilj nam je bio međusobno se upoznati kako bi ljudi poznali čovjeka pored kojeg stoje na misi, kako se zove, na taj način se kroz druženje nakon mise zbližava naša zajednica. Nudimo našim vjernicima razne duhovne sadržaje, župnik Aleksandar Ninković ponedjeljkom nakon mise ima biblijsku školu, budući da je on bibličar koji je magistrirao u Rimu. Napravio je i viber grupu, svakoga dana šalje ulomak iz Svetog pisma, komentira ga i radi aktualizaciju, razmišlja skupa s vjernicima o Božjoj riječi. Srijedom imamo pobožnost svetom Josipu jer je nekadašnja župa svetog Josipa na Karaburmi inkorporirana u župu Krista Kralja. Također, ono što je izuzetno dobra stvar, uveli smo u župu psihološku pomoć za one ljude koji su u potrebi. Imamo vjernike koji su liječnici, profesionalci na tom polju, koji su odlučili svoje slobodno vrijeme darivati zajednici kako bi drugima mogli pomoći. Uz prethodnu prijavu kod župnika, ti susreti se organiziraju svake druge i četvrte subote u mjesecu. To je izuzetno velika stvar, jer moramo obratiti pažnju na veliki problem današnjice, a to je mentalno zdravlje. Zato smo se mi kao župa aktivirali kako bismo pomogli našim vjernicima, jer znamo kako je teško priznati postojanje problema zbog straha od osude svih koji te poznaju, zato se sve odvija u anonimnosti«, naglašava vlč. Filipović.

Ivan Ušumović

Poljari u Gibarcu

Do sedamdesetih godina XX. stoljeća u svakom selu u Srijemu postojali su poljari. Stari ljudi su ih zvali serežani. Oni su imali malo zemlje, pa su obavljajući ovaj posao ostvarivali sebi dodatni prihod. Birani su u Općini, kasnije u Mjesnoj zajednici. Seljani su im plaćali za njihov rad uaturi jedanput godišnje, pšenicom i kukuruzom, koliko se mjerica odredi u Općini. Tu su imali prostoriju zajedno s dobošarom, gdje su se okupljali. Poljari su čuvali polja, vinograde i voćnjake od krađe. Također su pazili da se ne nanese šteta na tuđem posjedu od stoke i gusaka koje su čuvali. Događalo se da guske odlutaju u zadružni kukuruz, pa su ih odatle tjerali. Kada bi stoku čuvala djeca, zaigraju se, pa svinje odu u tuđu njivu i naprave štetu. Životinje koje bi istjerali iz tuđe njive zatvorili bi u obor u općinskom dvorištu, prijavili u Općinu, a vlasnik bi morao platiti globu, kako bi mogao dobiti svoje životinje.

Odgovoran i težak posao

Marijan Martinović, rođeni Gibarčanin, sjeća se kako se jedanput kao desetogodišnji dječak vratio kući bez krmače koju je čuvao i koja mu je odlutala.

»Poljari su je dotjerali u općinski obor. Kada je otac platio globu, dobio je krmaču. U Šidini je bilo podvodno, pa su ljudi s teretom birali suše zemljište da prođu kolima koja su vukli konji. Tako su možda prešli preko nečijeg strništa ili oranja, a poljari su to budno pratili. Uvijek su u obilazak išli po dvojica, noseći sa sobom male oštre sjekire na dugačkoj držaljici. To se zvalo nadžak. To im je najviše koristilo pri tjeranju gusaka i stoke. Možda se zato za žene oštrog jezika, koje sve kritiziraju, kaže da su nadžak babe. Bilo je sramota krasti, ali znalo se događati u stara vremena da tijekom noći nestane po devetica žita s njive, od žetve do vozidbe. Bilo je slučajeva da netko pali nešto na svojoj njivi, pa slučajno zapali usjev na susjednoj njivi, ali je to bilo rijetko«, prisjeća se Martinović.

Po sjećanju kazivača **Anice Martinović** (94 godine), **Marijana Martinovića** (74 godine) i **Stjepana Orozovića** (75 godina), nekadašnji gibarački poljari bili su: **Stipa Vrčić**, **Pera Kozarević**, kasnije njegov sin **Josa (Kalini)**, **Iva Milašćević (Perokov)**, **Marijan Mutavdžić (Puh)**, **Pavle Orozović** i **Martin Lakić**. Zahvaljujući njima nastala je i ova priča o gibaračkim poljarima u cilju da se stariji podsjetu kako je nekada bilo, a mladi možda prvi put čuju što su to radili poljari, vrijedni ljudi koji su na ovaj način zarađivali za život.

S. D.

Balint Vujkov Dida okupio gotovo 400 djece

U prepunoj dvorani Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* 10. listopada održan je program za djecu »Narodna književnost u školi, u spomen na Balinta Vujkova Didu« u sklopu *Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova*.

Na javni sat hrvatskoga jezika okupilo se gotovo 400 djece iz vrtića i osnovnih škola gdje se nastava odvija na hrvatskom jeziku iz Subotice, Male Bosne, Tavankuta i Đurđina, te iz Brega, Lemeša i Žednika gdje se izučava izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, a sve ih je prozvala, baš kao na satu, predsjednica Hrvatske čitaonice **Bernadica Ivanković**.

Mališani iz vrtića *Marija Petković – Sunčica* iz Subotice izveli su igrokaz na temelju dvije narodne priče koje je zapisao **Balint Vujkov** *Ni tica ne piva bolje* i *Dida se pomadžario, baba pobunjevala* dok su učenici OŠ *Vladimir Nazor* iz Đurđina odigrati predstavu *Vilovsko kolo*. Ne samo da su odlično odglumili i ozbiljno se pripremili nego su imali i sjajne kostime, pa i scenografiju, tako da su svi mogli samo uživati u onome što je dida Balint zapisao, a što je sačuvano i objavljeno. Tako je ovaj sat hrvatskog jezika bio i prilika za predstavljanje osme, posljednje, knjige iz edicije *Izabrana djela Balinta Vujkova*. Tekstove za novu knjigu, pod nazivom *Didin rukopis* izabrao je **Zlatko Romić**, a knjigu je okupljenima predstavila urednica knjige **Katarina Čeliković**. Knjiga je darovana svim vrtićkim i školskim knjižnicama, pa ju možete posuditi i zaviriti u *Didin rukopis*.

Kako bi se malo zabavili, ali i nešto naučili, organizatori su pripremili i kratki kviz koji je zahtijevao znanje i vještinu (brzo podizanje ruku) tijekom kojeg su se svi okupljeni, ne samo djeca, podsjetili na pomalo zaboravljene riječi i običaje, a oni najbrži (koji su točno odgovorili) na dar su dobili novu knjigu i slatku nagradu.

Ž. V.

»Pucanje kokica«

Protekle nedjelje širom svijeta obilježen je Dječji tjedan. U njemu su uživali i učenici od 1. do 4. razreda OŠ *Ivan Goran Kovačić* u Sonti. Kao i svi, imali su brojne aktivnosti tijekom cijelog tjedna, a ono što ih razlikuje od drugih jest odlazak u *Šokačku kuću*, gdje su imali priliku vidjeti stare odjevne predmete, pokućstvo, alate i upoznati se s načinom života u prošlosti. Ono što će svima još dugo ostati u sjećanju jest »pucanje kokica«, i to onako kako još nikada nisu imali priliku vidjeti. Na vatri, uz pomoć sita i dobre volje. Bilo je to novo, ukusno iskustvo, koje će se dugo pamtit.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Mateo Pirša**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 4. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: trenutno ništa

VOLIM: jesti

NE VOLIM: domaću zadaću

U SLOBODNO VRIJEME: igram igrice

NAJ PREDMET: tjelesni odgoj

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: normalan čovjek

Too optika

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem kuću u Mišićevu – stambeni dio 130 m², plac 2800 m², u ekonomskom dijelu ima štala, svinjac i krupara, čardak, košarnik, dvije garaže. Informacije na telefon: 064/3007614.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Nositelj projekta TATRAVAGONKA BRATSTVO DOO, Bikovački put 2, Subotica, podnio je dana 8. 10. 2024. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: »Dogradnja (proizvodni objekti – hale 'I', 'J', 'K') i dislociranje postojeće kompresorske stanice«, na katastarskoj parceli br. 37030 K. O. Donji grad, Subotica, evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-122/2024;

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno ili poštom (Trg slobode br. 1, Subotica, Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša – Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 129).

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 22. 10. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Univerzum osobno

Želim na Filipine, točka

Možda gledam previše znanstveno-fantastičnih filmova, pa su mi i sadržaji snova i tematika postali malo fantastični. Prekjučer sam sanjala da sam Univerzum. Ni manje ni više nego cijeli univerzum. Sve se kretalo i bilo je usklađeno. Sve je bilo predivno. Malo je reći da nemam baš adekvatne riječi kako bih sve opisala jer nikada do sada nisam ni pomišljala da budem univerzum, a kamoli da dobijem taj osjećaj. Sva pitanja koja su me do tada mučila dobila su odgovor kroz osjećaj, osjećaj da je sve dobro, da je sve u redu i da je lijepo. Ne smijem ni nastaviti s opisima jer se bojim da će me mnogi čudno gledati. No, ako nikada niste sanjali da ste Univerzum, želim vam jedan takav san. Ako ništa, bar će vas narednih dana držati ova ljepota života koja mene trenutno drži.

Sanjanje univerzuma potaknulo mi je ideju da bih trebala i da želim više, pa sam tako istog jutra na listu putovanja i avanturističkih želja stavila Filipine. Molim lijepo, želim otputovati na Filipine, roniti tamo, istraživati i smijati se, a evo i zašto.

Filipini, arhipelag od više od 7.000 otoka, predstavlja jedno od najatraktivnijih odredišta za putnike koji žele istražiti predivne plaže, bogatstvo podvodnog svijeta i jedinstvenu kulturu. Kao osoba koja nikada nije posjetila ovu zemlju, duboko me privlače mogućnosti koje nudi, posebno kada je riječ o ronjenju i istraživanju.

Prva destinacija koju bih željela posjetiti je Boracay, poznat po svojoj bijeloj pješčanoj plaži i vibrantnom noćnom životu. Iako je Boracay popularan među turistima, njegova prirodna ljepota i mogućnosti za vodene sportove, poput ronjenja i jedrenja, čine ga savršenim mjestom za početak mog putovanja. Podvodni svijet Boracaya pruža mogućnost susreta s raznolikim morskim životinjama, uključujući šarene ribice, morske ježeve, pa čak i kornjače.

Nakon Boracaya sljedeća destinacija na mom itineraru je El Nido na Palawanu. Poznato po predivnim lagunama i koralnim grebenima, El Nido nudi spektakularne podvodne pejzaže i mogućnosti za ronjenje među raznolikim morskim vrstama, poput tropskih riba, morskih zvijezda i raža.

Coron, još jedna čarobna lokacija na Palawanu, poznata je po svojim potopljenim brodovima iz Drugog svjetskog rata, što je čini rajem za ronioce. Tijekom istraživanja, moguće je naići na ribice klovna, morsku zmiju i delfine, koji dodaju dodatni šarm ovoj destinaciji. Osim ronjenja, Coron se može pohvaliti i predivnim jezerima poput Kayangan Lake, koja su idealna za opuštanje i plivanje u kristalno čistoj vodi. No, ono što je posebno zanimljivo jest podzemna rijeka koja teče ispod stijena. Podzemna rijeka u nacionalnom parku Palawan smatra se jednim od svjetskih prirodnih čuda i nalazi se pod zaštitom UNESCO-a.

Iako je ronjenje ocharavajuće, Filipini nude i mnoštvo drugih jedinstvenih destinacija. Siquijor, otok poznat po mističnim legendama, savršen je primjer toga. Ovdje vrijedi istraživati skrivene plaže, uživati u prirodnim slapovima kao što su Cambuhay Falls i otkriti lokalne tradicije. Siquijor je idealna destinacija za one koji se žele povezati s prirodom i uživati u opuštenoj atmosferi.

Bohol je još jedna destinacija koja ne smije biti propuštena. Poznata po čokoladnim brežuljcima i malim primatima tarsierima, Bohol nudi jedinstveno iskustvo. Pored čarobnih brežuljaka, moguće je posjetiti rijeku Loboc, koja se može istraživati vožnjom čamcem ili posjetiti lokalne plantaže koje nude obilje okusa i mirisa.

Na kraju, moji planovi ne bi bili potpuni bez posjeta Manili, glavnom gradu Filipina. Manila je grad bogate povijesti, gdje se mogu istraživati kolonijalne arhitekture, muzeji i tržnice. Intramuros, stari dio grada, nudi fascinantno uvid u prošlost Filipina. Posjet lokalnim restoranima omogućava degustaciju autentične filipinske kuhinje, koja je spoj različitih utjecaja i tradicija.

Kao netko tko nikada nije imao priliku posjetiti Filipine, sanjam o ovoj destinaciji i svim čarima koje nudi. Ova destinacija, sa svojom raznolikošću i jedinstvenim iskustvima, sigurno će ostaviti nezaboravne uspomene na mene u svim avanturama. Baš kako i dolikuje jednoj univerzumske veličini.

Gorana Koporan

David Šain, olimpijski viceprvak

Još uvijek sam jako motiviran

Početkom listopada na Paliću su nekoliko dana boravili i vrijedno trenirali za Državno prvenstvo Hrvatske veslači *Iktusa* iz Osijeka. Među njima, uglavnom mlađim kolegama, bio je i **David Šain** koji je danas pomalo davne 2010. godine bio član osječke momčadi koja je osvojila naslov prvaka Hrvatske. I ne samo to, ovaj samozatajni veslač iste godine bio je i prvak svijeta u četvercu na pariće (i 2013.) skupa s braćom **Sinković** i **Damirom Martinom**, da bi dvije godine kasnije u istom sastavu osvojili srebro na Olimpijadi u Londonu 2012. No, vratimo se u sadašnjost u kojoj je sada već 36-godišnji David u Zagrebu na Državnom prvenstvu osvojio srebro u samcu (bolji je bio za 2 sekunde Martin Sinković) i veslao u osmercu, te se, na koncu,

skupa s ostalim veslačima *Iktusa* radovao novom naslovu momčadskog prvaka Hrvatske. Budući da se ne događa baš svaki dan da na palićkom jezeru vesla olimpijski viceprvak, iskoristili smo priliku i zamolili ga za kraći razgovor.

Otkud VK *Iktus* na Paliću i zašto ste najveće vojvođansko jezero izabrali za trening?

Na našoj Dravi nemamo mogućnost postavljanja staza, koje se ovdje nalaze na mirnoj jezerskoj površini, a kako će se Državno prvenstvo održavati na Jarunu onda je Palić bio pravi izbor. Pogotovo zbog činjenice da su se i naši juniori početkom ljeta isto ovdje pripremali i potom osvojili šampionski naslov. Konačno, na Palić dolazimo već godinama, imamo izvrsne domaćine i odlične uvjete za trening i veže nas veliko prijateljstvo s VK *Palić*.

Više od dva desetljeća aktivno se bavite veslanjem, sportom koji Vam je donio velike i zvjezdane trenutke tijekom proteklih godina. Kako to izgleda danas, kada u već pomalo veteranskoj dobi sjednete u čamac i natječete se sa znatno mlađom konkurencijom?

Jednostavno volim veslati i ovaj sport je, svih ovih godina od 1988. godine kada sam počeo, jednostavno dio mene. Danas imam neke druge ambicije, koje još nisam ostvario bez obzira na uspjehe u četvercu na pariće.

Sada veslate u samcu, za razliku od nekadašnjih nastupa u momčadskom četvercu. Kakva je osnovna razlika između ove dvije discipline?

Veslati u samcu je, prije svega, puno teže. U timskom veslanju važno je sinkronizirati ekipu da svi jednako rade i razmišljaju kao jedna glava. Kada si sam u čamcu, sve je na tebi i malo je teže, ali ti nije nitko kriv ukoliko je utrka bila lošija ili je netko više zaslužniji ukoliko je bila bolja. Prepušten si sam sebi i imaš prilike pokazati koliko doista individualno vrijediš.

I do kada još mislite veslati, jer u pitanju je izuzetno zahtjevan sport koji traži puno snage i ozbiljnog treninga?

Bez obzira na na moje godine, za sada ne vidim neki kraj veslanja i prestanak aktivne karijere. Istina, posljednjih godina nemam nekih značajnijih međunarodnih rezultata, ali još sam jako motiviran za treniranje, zna to dobro i moj trener, i nastojat ću dati sve od sebe da i dalje budem

Student

Pored aktivnog bavljenja veslanjem, David Šain je i redoviti student Kineziološkog fakulteta, a nakon završetka aktivne sportske karijere zasigurno namjerava ostati u veslačkom sportu.

uspješan. Pored velike ljubavi prema veslanju, i dalje me vodi pomisao kako bih mogao nadvisiti svoje dosadašnje najbolje rezultate.

Znači li to da biste mogli napasti i olimpijsko zlato u Los Angelesu 2028?

Tko zna. Sportaš mora imati visok cilj za kojim će stremiti i za koji će marljivo trenirati. Još uvijek imam ambicije i dokle god budem imao volje i želje za jakim treningom niti jedan izazov nije isključen. A olimpijsko zlato je ostalo neostvareni cilj.

D. P.

KOŠARKA

Pobjeda *Spartak Office Shoesa*

Značajnu pobjedu izborili su košarkaši *Spartaka Office Shoesa* u 4. kolu ABA lige protiv FMP-a iz Železnika (93:86). Susret u Subotici protekao je u odličnoj igri domaćina tijekom prve tri četvrtine, ali je u posljednjoj dionici na trenutke bilo i vrlo neizvjesno. S drugom pobjedom u nizu, nakon dva startna poraza, Subotičani se nalaze u sredini tablice Regionalne košarkaške lige i mnogo lakše dočekuju nastavak u ovom renomiranom međunarodnom košarkaškom natjecanju.

TENIS

Mektić osvajač Shangai Opena u parovima

Hrvatski Davis cup reprezentativac **Nikola Mektić**, igrajući u paru s Nizozemcom **Wesleyem Koolhofom**, osvojio je naslov pobjednika na turniru iz Masters serije 1000 igranom prošlog tjedna u Shangaju. Hrvatsko-nizozemska kombinacija slavila je u finalu protiv argentinskog para **Gonzalez / Molteni** (6:4, 6:4).

POGLED S TRIBINA

Liga nacija

Tijesnom domaćom pobjedom protiv uvijek neugodne Škotske (2:1) nogometna reprezentacija Hrvatske napravila je veliki iskorak prema plasmanu u četvrtfinale najjačeg A ranga Lige nacija. *Vatrenima* na ruku ide i domaći poraz Poljske od Portugala (1:3), pa se nakon tri odigrana kola nalaze na sigurnom drugom mjestu sa 6 bodova iz tri susreta. Ali, objektivno gledano nakon susreta na Maksimiru koji je mogao otići i u posve drugom smjeru (izjednačujući pogodak gostiju u posljednjim trenucima susreta poništen je nakon intervencije VAR-a), najvažnija su nova tri osvojena boda. Ruku na srce, momčad izbornika **Zlatka Dalića** još se uvijek »traži« nakon smjene generacija i velikog pomlađivanja, osobito u veznom i navalnom redu. I tu je ova pobjeda itekako značajna jer je u njoj utkan i prvijenac novog vođe nava-

le **Igora Matanovića**, nogometaša rođenog u Njemačkoj, koji je izabrao *vatrene* umjesto zemlje gdje je rođen. Također, ovaj susret pokazao je kako je izbornik imao pravo što je vjerovao u veterana **Ivana Perišića** (iako je veliki dio hrvatske javnosti bio apsolutno protiv), a ovaj mu je uzvratio asistencijom i izravnim sudjelovanjem u drugom, pobjedonosnom pogotku **Andreja Kramarića**. Konačno, Hrvatska je pokazala kako može nadomjestiti i veliki izostanak **Matea Kovačića** (obiteljski razlozi) i dokazala kako, zahvaljujući mladim snagama (**Luka i Petar Sučić i Martin Baturina**), budućnost jednog od najboljeg euro veznog reda nije upitna. Susret protiv Poljske pokazat će i konačnu sliku i ocjenu ovoga trenutka Hrvatske nakon četiri odigrana susreta, a u slučaju gostujuće pobjede bile bi otklonjene sve dileme i osiguran prolaz u četvrtfinale. No, i bod bi bio velik i predstavljao značajan iskorak plasmanu među osam najboljih momčadi Lige nacija.

D. P.

Umotvorine

- * Sreća je nepomućenost uma.
- * Prava priroda stvari voli se skrivati.
- * Ljudi stare, ali ne sazrijevaju svi.

Vicevi, šale...

Na razgovoru za posao:

- Koja je Vaša prednost u odnosu na druge?
- Uporan sam!
- Hvala, javit ćemo Vam se...
- U redu, čekat ću ovdje...

Nastavnica na satu biologije:

- Današnja tema je fotosinteza. Tko će mi reći što je fotosinteza?

Učenik:

- Fotosinteza je današnja tema.

Aforizmi

- * Kad čovjek sam sebe u čvor veže, taj se nikad ne raspetlja pa ni odriješi.
- * Tko zapliva a nije dobar plivač, ne smije na dugačko razmišljati.
- * Tko u bijedi samo kuka, cmizdri i kupa se u suzama, na kraju je ipak samo musav.

Stjepan Volarić

Vremeplov – iz naše arhive

Zlatna harfa, Sombor, 2014.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Lažovi

Posli Prvog svickog rata sastali se na prelu dva kuma, ne znaš koji je veći vrtljiga i trčilaža. Jedan bio na ruskim frontu, drugi na talijanskim, a obadvojca čitav rat proveli na koli, bili kočijaši, oštre kuglje nisu ni vidili. Al kad je o ratu divan, nji dvojca su prvi, niko živ nije išo u vatru i u vodu ko nji dvojca.

Laže jedan, laže drugi. Jedared će onaj što je bio na Talijanskoj:

– Ljudi moji, da nisam svojim očima gledao ko sad ovaj bili dan, virujće Bogu pa meni, kazo bi da nije bilo istina. Bilo to baš posljednje jeseni, digod oko Miolja, nebo se otvorilo, kiša kablara tri dana i tri noći ne staje. Četvrti dan u zoru Talijanci otvorili vatru ko da zemlja siva, a mi ne ostajemo dužni. Šta da vam drugo kažem: za po saticka kišu smo osušili. I pucaj pa pucaj, dva dana i dvi noći brez pristanka. Kad je prošlo, šuma osvanila sva u inju. Al nije to inje ko inje, kad sam bolje pogledao, a kuglje se pozadivale u lišće, ondud talijanske ondud naše.

Onaj drugi samo odmanio:

– A kad smo mi bili u Karpatama, tamo mraz kuglje zaustavi u ajeru. I kad sam već spomenio mraz, da nisam imo jednog Šokca od Dunava i ja bi zube ostavio na mrazu već prvi dan. Ubacili nas u front baš na svrgodište, a kapetan mene oma otiro na crkveni toranj: motriću šta se sprema u ruskim dekungama. Motrio bi ja samo kad bi mogo, jel se nisam dobro ni ugnjizdio, a već ostim da se kočim. Ni doli ni gori, noge ko štapovi, ruke mi se ocikle, ta jezik ne smim pružit napolje – oma će se ukočit na mrazu, al kojikako viknem za pomoć. I moj Šokac – ta bili smo ko braća – ne čeka, zna da će me na vike izgubit ako zakasni, već oma zapali toranj ispod mene. Tako se ja malo raskravim, al malo kasnije vidim: s jedne strane vatra je otkupitelj, a s druge će bit ubitelj. Nisam se dobro ni obradovo, a plamen se već popo do mene. I da nisam imo gumene čizme, ljudi moji, ne bi vi sad mene slušali. Al dao Bog, imo sam te čizme, zažmurim i skočim s tornja. Ja bi se vaćo zemlje, al kad sam odskočio čak poslipodne sam opet došo do zemlje i cili dan tako: doli-gori, doli-gori, pa sve priko tornja, a vatra gori. Priskačem vatru ko na svetog Ivana. E, mislim se: »Ako živ ostanem, valjda nikad više neću imat buva, samo se triba jedared uvatit zemlje i ostat živ«. Virujće Bogu pa meni, ja bi prisvisnio od tog skakanja da na kraju nisu došli šinteri pa me uvatili na onaj njev ular od žice. A toranj crkveni još uvijek gori.

– Kako nisu došli vatrogasci?! – nika prelja će zapitat.

– E, kad su tamo bili taki ko ovi naši dobrovoljni u selu kojima bar tri dana ranije triba javit da će izbit vatra.

*Pričao Blaško Bukvić Mika, Mala Bosna
Pripovitke, 1998.*

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Brez perja ništa

Još sunce ko grije, al ako se sam malkice sakrije iza oblaka jel
 Jako odeš u ladovinu, dune l' vitrićak, oma nisi komotan za bit
 napolju. Vala smo uvalili posliđnji dan da se može na klupčice
 sidit. Počo divan. Baka Janja namišća maramu, a ko j' divanio taj
 zaklopio usta: »Slušajte šta j' novo. Došla niki dan snaš Katica
 pa mi zamoljila da dođem sprimit njevu Jelicu za vinčanje, i to po
 starovirski. Da bude baš ko kadgod, kako dragi Bog zapovida. U
 subotu svatovi pa bi voljila prvo da dođem par dana prija vidit jel
 sve ruvo pripravito za sprimit mladu, a ni u subotu da ispadne kaki
 kuršlus. Ni čudo što j' došla pa u selu se niko u ruvo i sprimanje
 ne razumi bolje neg ja. Privatila se ja, kako neću. Ošla u četvrtak,
 nudu za pojist i popit no ja im kažem da ćemo prvo radit. Taman
 ću počet kad Katica kaže da misli da su sve pripravili, da ja di-
 vanim a oni će kako divanim donášat ruvo. Počimljem. Slušajte,
 počecu od papučica pa idemo nagor. Na noge papučice i žute
 čorape pa onda krilca i na nje okruglan. E, kad se to navuče. onda
 na to ide crvena suknja. Kad se suknja navuče, ispod nje se moru
 vidit malo čipke od krila. Na suknju ide široki šljokani pregač. Gore
 ide oplećak, i to onaj što se nosi za najveće svečanosti. Onda
 portevi, rukave triba svezat portevima iza laktá. Zrnje oma oko
 vrata, i to bilo zrnje, jedanput oko vrata i onda i dvaput ispod njega.
 Ispod bilog ide crveno zrnje, jedno u četiri do pet struka a ispod
 nji idu novci. Na glavu se kiti puna glava a sade ono doneste što
 mlogi zaboravu, nemu jel i ne znu da triba, doneste čapljinó
 perja, ono što se meće na po glave. Katice, brez bilog čapljinog
 perja nema vinčanja kakog ste tili. Siti se malo i tvoja majka ka'
 se vinčavala, imala bilo čapljinó perje na glave a bome i ti si ga
 imala koliko se sićam. Ako j' kogod zaboravio, ja nisam. Nisam ni
 završila, a Jelica, naša mlada, u plač. Ne mož ju sustavit. Katica
 se uzrujala, uvalila za glavu, kaže nema perja«. Na to će strina
 Evča: »Baka Janjo, i Vi baš znate reć. Perje čapljinó pa još bilo!
 Pa ko to još danaske nosi na vinčanju? To j' kadgod bilo. Tribali ste
 reć da može vinčanje proc i brez bilog čapljinog perja. Ko da j' to
 sade važno«. Skočila oma baka Manda: »Evča, ti ko da ne slušaš
 šta j' Janja divanila. Rekli su da oće za vinčanje sprimit mladu po
 starovirski. I sam' tako. Pa ako oće tako, onda mora bit i bilo čaplji-
 nó perje. Brez njeg nema ni svatova ni vinčanja«. »Jest, Mando,
 ako su rekli da će se Jelica sprimit pravoga po naški, onda j' tako.
 Ne mož tu šarat, sad ovako sad onako«, na to će baka Marica.
 E, sad je baka Tonka baš rekla kako triba: »Mlogo smo mi, kako
 vidim, skrenili digod. Evča baš onako, no za nju već znamo. Da ju
 stid. Po njoj mož danaske svakako, al što j' najgorje mož svakako
 po mlogima. E, to ni tako. Zna se kako triba, a ko ne zna nek pita
 baka Janju. I što baka Janja kaže da se zapiše, da se zna a ni da
 se tu ide kako se komu sviđa jel oće. Ta nećemo se vala sprdačit
 sa našim sprimanjem i ruvem. Ta, čeljadi, tako se sprdaćimo s
 nama samima. Ako mi naše ne cinimo i čuvamo, kako će nas
 ondak drugi cinit i čuvat. A dragi Bog sve gledí, a možda i naši stari
 ozgor. Na kraju sam' da kažem, cigurno brez bilog čapljinog perja
 ništa«. A ja ću u sebe: »Od toliko lovaca u selu mi bilo čapljinó
 perje nemamo. Ko b' reko da zbog bilog čapljinog perja mož da
 ne bude vinčanja i svatova«.

U NEKOLIKO SLIKA

Folklorno-tamburaška večer
 u Monoštoru

Maglice

Maglice su jedan od starinskih recepata za kolače koje su pripremale srijemske domaćice. Ovaj kolač nosile su starije žene na dar porodilji kada bi dolazile na babinje. Novorođenčetu se na dar davao novac, koji bi se stavljao pod jastuk u kojem je dijete bilo povijeno. Djetetu bi se tada poželio dug i sretan život i da se dobro uda ili oženi, a roditeljima bi se dao kolač. Danas se ovaj kolač rijetko priprema, možda samo neke bake kad se dijete rodi ili kao desert nakon nedjeljnog ručka.

Sastojci:
300 g brašna
6 žumanjaka
žlica ruma ili konjaka

žlica soli
500 g masti
šećer u prahu

Priprema:

Zamijesiti tijesto od 300 grama brašna, šest žumanjaka i malo soli. Tijesto zamijesiti i dobro izraditi. Od umiješanog tijesta napraviti pet loptica. Svaku lopticu razviti valjkom veličine tanjura. Rastopljenom mašću premazati razvučenu koru, preko nje staviti drugu, premazati i tako do posljednje kore, koja se ne premazuje. Kad je sastavljeno u cijelinu, razvaljati tanko oko 5 mm. Tije-

sto izrezati zupčastim kotačićem ili manjim tanjurom na kvadrate. Kroz sredinu kvadrata napraviti dva ili tri proreza na rastojanju od 2 cm. Ne razrezati do kraja. Kroz razrez provući suprotnu stranu tijesta. Tako isto postupiti i s drugom stranom. Pržiti ih u dubokoj masnoći, u masti ili ulju. Paziti da ostanu blijedožute boje. Pržene maglice vaditi na papirnati ubrus, pa slagati na tacnu i posuti ih sitnim šećerom pomiješanim s vanilin šećerom.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5plus

JEDNOM POLISOM
pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osiguravate se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamenska vozila.

www.mlos.rs

Vreme je da osigurate vas i vašu
011/ 715 23 00

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije

Radio Maria play

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

AT

Astra

Telekom

011 44 22 009

4. međunarodni festival amaterskog dramskog stvaralaštva

DRIM fest

Velika dvorana HKC "Bunjevačko kolo" Subotica

25. 10. 2024. petak

18 sati svečano otvorenje festivala

18:30 sati

Sentjakobsko gledalište, Ljubljana
"NA VALOVIH"
(NA TALASIMA)
(tragikomedija)

20:00 sati

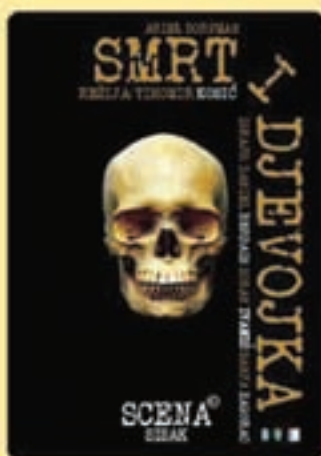
Sinjsko pučko kazalište, Sinj
"ŽA-ŽA"
(komedija)

26. 10. 2024. subota

17:30 sati

Hrvatsko kazalište Travnik
"FAMILYR"
(komedija)

19:15 sati

Scena Sisak
"SMRT I DJEVOJKA"
(drama)

20:30 sati

Pozorište Raša Plaović, Ub
"BAJKA O POZORIŠTU"
(komedija)

Svečano zatvaranje festivala

ULAZ JE SLOBODAN

Pokrovitelji:

